F568

2001 -02- 14

Orvosi Könyvtáros

2000. 2.

Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége- MOKSZ
Országos Egészségügyi Információs
Intézet és Könyvtár- Medinfo

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA O.E.C.

ORVOSI KÖNYVTÁROS

2000. 34. évfolyam 2. szám

Szerkesztőbizottsági tagok:

Balogh Margit, Nemzetközi Pető Intézet Könyvtára
Beke Gabriella, Zala Megyei Kórház Orvosi Könyvtára
Dr. Betléri István, MEDINFO
Dr. Kemenes Pál, MEDINFO
Dr. Latin Györgyi, MEDINFO
Erdeiné Töröcsik Katalin, Debreceni Megyei Kórház Könyvtára
Freisinger Jenő, MOKSZ
Gubenyák Gyula, MEDINFO
Kapronczay Károly, Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár
Kührner Éva, Debreceni Egészségügyi Főiskola Könyvtára
Martos Veronika, POTE Központi Könyvtár
Nagy Imréné, OPNI Szakkönyvtár
Süttő Gézáné, Chinoin Rt. Könyvtára
Veresné Dékány Mária, MTA Szegedi Biológiai Központ Könyvtára
Zimmermann Hedvig, MEDINFO

Főszerkesztő:

Szekeres Zsuzsanna

Lektor:

Dr. Pécsi Tibor

Szerkesztőség:
Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár
1088 Budapest, Szentkirályi u. 21.
Szerkesztőségi titkár: Jakab Gyöngyi
Postacím: 1444 Budapest, Pf. 278.
Tel.: (06-1)338-4133, **Fax:** (06-1)266-9710
Internet: www. medinfo.hu
E-mail: medinfo@medinfo.hu
Felelős kiadó: Gubenyák Gyula
Nyomás: MEDINFO Sokszorosító Üzem
Felelős vezető: Selmeci Nándor
Hirdetés: Borbás Ilona
Tel./fax: (06-1)266-0404
HU ISSN 0030-6010
Megjelenik 300 példányban

Orvosi Könyvtáros - *az egészségügyi intézményekben működő könyvtárak szakembereinek kommunikációs és információs fóruma. A folyóiratot a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége (MOKSZ) és az Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár (MEDINFO) közösen adja ki. Megjelenik: negyedévente. A folyóirat önálló cikkeket, külföldi szakmai folyóiratok cikkeinek referátumát, közérdekű információkat közöl.*

Tartalom

BEKÖSZÖNTŐ 3
RENDELET
1/2000. (I.14.) NKÖM rendelet a kulturális szakemberek szervezett képzési rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról 4
NÉZŐPONT
Gondolatok a könyvtárosok továbbképzéséről egy új évezred küszöbén 9
Dr. Csapó Edit
Orvosi könyvtárak a megyei kórházakban – Összehasonlító elemző vizsgálat 12
Beke Gabriella
VENDÉGSÉGBEN
Látogatás a Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete Könyvtárában 18
Nagy Imréné és Zimmermann Hedvig
FELHASZNÁLÓI SZEMMEL
Hét év „múlva" 21
Ódorné Gracza Tünde
Egy olvasó gondolatai a könyvtárról 22
Abonyi Szilvia
Egy orvosi könyvtár szerepe és jelentősége a rutin feladatokat, a mindennapi gyógyítást végző kórházakban 24
Fehér Éva
INFORMÁCIÓ TECHNOLÓGIA
Internet az elméleti és gyakorlati reumatológia területén 26
Dr. Balázs Tibor
Internetes keresési lehetőségek az orvostudomány területén 29
Kührner Éva
HÍREK
Orvostudományi-Egészségügyi Könyvtári Napok 2000. 33
Szekeres Zsuzsanna
Röviden a MOKSZ országos értekezletéről 33
Balogh Margit
Rendezvénynaptár - 2001 34
TALLÓZÓ
Könyvismertető 35
Az Országos Egészségügyi Szakkönyvtárban található külföldi folyóiratok referátumai 36
Dr. Pék László

Küldetésnyilatkozat

A szakfolyóirat kiadásának célja, hogy a könyvtárüggyel, valamint az orvosi-egészségügyi szakterület szakmai kérdéseivel foglalkozó írások és gyakorlati tájékoztató anyagok közlésével a szakterületen dolgozó könyvtárosok munkáját támogassa.

Szerzői útmutató

Lapunk színvonalának emelése, a többletmunka elkerülése és a szerkesztés megkönnyítése érdekében az alábbiakban ismertetjük a kéziratok elkészítési szempontjait. Szerkesztőségünk fenntartja a jogot, hogy a kézirat szövegében a nyelvhelyesség érdekében és a lap stílusához igazodva javításokat végezzen. Ezek nem érintik a mű tartalmát, amelyért a szerző felelős.

Formai kérések:

Az elektronikus szövegszerkesztővel készült kéziratokat 2-es sortávolsággal, 1,5 cm-es margóval szerkesztve Microsoft WinWord Rich Text Format-ban (*.rtf) *floppylemezen és 1 példányban kinyomtatva* kérjük beküldeni.

Az írógéppel írt kéziratot 2 példányban kérjük. A tanulmány szövege jól olvasható, éles betűkből álljon, hogy a számítógépbe be tudjuk olvasni (Recognita).

A szerző neve (minősítés nélkül) alá kerüljön munkahelyének megnevezése. A rövidítések, betűszók feloldását első előfordulásukkor kell közölni.

Az ábrákat, illusztrációkat számítógépes formában (Excel, PowerPoint, CorelDraw 6.0, Illustrator 7.0) kérjük külön mellékelni. Ha az ábrát készen papíron küldik, az szkennelésre, digitalizálásra alkalmas legyen. Ha illusztrációként fényképet kívánnak közölni, akkor legjobb az eredetit, illetve ha folyóiratból való, akkor kérjük a kiadványt csatolni.

A kézirat fontos része az irodalomjegyzék, azoknak a műveknek a felsorolása, amelyeket a szerző munkája során felhasznált. Könyv, folyóiratcikk címeinek leírása esetén az MSZ 3424 szabvány alkalmazását kérjük: (pl. Fertőző betegségek, infektológia: tegnap, ma, holnap /Szalka András, In: Lege artis medicinae ISSN 0688-4811. – 2000. 10. évf. 6. sz. – p. 476-481.: ill. 200004). Ha a szövegben a forrásokra hivatkoznak, ezeket az előfordulás sorrendjében közöljék, ha nem, a szerzők neve szerint ábécérendben. A szövegben és az irodalomjegyzékben is szögletes zárójelbe tegyék a hivatkozási számokat.

A szerkesztőség

„Ne panaszkodjunk, hogy az idő oly sebesen halad. - Elfonnyaszt sok virágot, de a törzs, melyen nőttek, azalatt mélyebbre ereszti gyökereit s új bimbókat hajt"

Eötvös József

Kedves Kollégák!

Jelen kiadványunk központi témája a könyvtárosok, szerintem ma már inkább „**tudománytárosok**" képzése, továbbképzése.

A tisztánlátás érdekében közöljük az 1/2000. (I. 14.) Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumi rendelet teljes szövegét.

Felkérésemre Dr. Csapó Edit osztályvezető asszony az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézetének munkatársa foglalta össze a kérdéssel kapcsolatos álláspontját.

A **Nézőpont** rovatba került Beke Gabriella könyvtárvezető asszony összehasonlító vizsgálatának eredménye is 9 megyei kórházi könyvtár helyzetéről.

Vendégségben lehetünk a Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete Könyvtárában Nagy Magdi és Zimmermann Hedvig segítségével.

Felhasználói szemmel című rovatunkba került Ódorné Gracza Tünde kedves írása.

Az **Információtechnológia** rovatunkban **Dr. Balázs Tibor úr** és a rovat vezetője **Kührner Éva** világháló használatával kapcsolatos hasznos tanácsait olvashatjuk.

Híreinkben beszámolunk a hagyományteremtő szándékkal szervezett **Orvostudományi-Egészségügyi Könyvtári Napok** című négynapos szakmai rendezvényről, melynek egyik programja a **Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének 3. országos értekezlete volt.**

Az év és az évezred végére való tekintettel illik számvetést készíteni.

Azt gondolom, hogy a 2000. év mind szakmai mind kapcsolatépítési szempontból igen eredményes volt.

Ezért köszönettel tartozunk szakmánk minden művelőjének, a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége vezetőségének, valamint intézetünk vezetőségének egyaránt.

Bízva szakmai és személyi feltételeink további javulásában, fejlődésében a Szerkesztőség nevében kívánok Önöknek **BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT**!

Közlésre szánt anyagaikat, javaslataikat továbbra is kérem, várom és köszönöm.

Budapest, 2000. december

Üdvözlettel:

Szekeres Zuzsanna

1/2000. (I.14) NKÖM rendelet a kulturális szakemberek szervezett képzési rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról

A kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 94. §-ának (4) bekezdésében, valamint 100. §-a (3) bekezdésének i), m), w) pontjaiban és az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 67 §-ának (2) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján – a pénzügyminiszterrel egyetértésben – a következőket rendelem el:

Általános rendelkezések

1.§ Az e rendeletben foglaltakat kell alkalmazni a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról a művészeti, a közművelődési és a közgyűjteményi területen foglalkoztatott közalkalmazottak jogviszonyával összefüggő egyes kérdések rendezéséről szóló 150/1992. (XI. 20.) Korm. Rendeletben, illetve az egyes kulturális közalkalmazotti munkakörök betöltéséhez szükséges képesítési és egyéb feltételekről szóló 2/1993. (I.30.) MKM rendeletben megjelölt muzeális, könyvtári, közművelődési és levéltári intézmények közalkalmazotti munkaköreiben, valamint a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (a továbbiakban: kulturális törvény) hatálya alá tartozó intézmények (a továbbiakban: kulturális törvény) hatálya alá tartozó intézmények (a továbbiakban: kulturális intézmény) közalkalmazotti jogviszony, illetve munkaviszony alapján, teljes munkaidőben foglalkoztatott közép- és felsőfokú végzettségű szakemberei (a továbbiakban: kulturális szakemberek) szervezett képzésének tervezésére, bonyolítására, finanszírozására.

A szervezett képzés formái

2.§ A kulturális szakemberek szervezett képzése lehet:

a) a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (a továbbiakban: minisztérium) által akkreditált, tanfolyam jellegű szakmai továbbképzés (a továbbiakban: szakmai továbbképzés).

b) az Országos Képzési Jegyzékben (a továbbiakban: OKJ) szereplő iskolarendszeren kívüli formában, kulturális területre vonatkozó szakképesítést adó képzés,

c) az államilag elismert alapfokú, középfokú, felsőfokú nyelvvizsgával záruló képzés,

d) a felsőoktatási intézmény által folytatott, oklevél kiadásával záruló, kulturális területen hasznosítható képzés, szakirányú továbbképzés,

e) az intézmény tevékenységi körébe tartozó szakterületen tudományos fokozat megszerzésére irányuló továbbképzés, valamint

f) a nemzeti program, szerződés alapján szervezett, szakirányú továbbképzés.

A szervezett képzés időtartama, megvalósulása

3.§ (1) A szervezett képzés időtartama hétéves továbbképzési ciklusonként legalább 120 óra.

(2) A szervezett képzésben részvétel megvalósul:

a) a minisztérium által akkreditált egy vagy több (legalább 30 órás) szakmai továbbképzés tanulmányi és vizsgakötelezettségének teljesítésével, amelyet a képzésre jogosult szervezet által kiadott tanúsítvány igazol,

b) az iskolarendszeren kívüli formában OKJ szakképesítést adó képzés tanulmányi kötelezettségeinek , a szakképesítésért felelős miniszter által meghatározott szakmai és vizsgakövetelmények teljesítésével, amelyet a képzésre jogosult szervezet által kiadott tanúsítvány igazol,

c) az állam által elismert alap-, közép- vagy felsőfokú nyelvvizsga tanulmányi kötelezettségeinek, vizsgakövetelményeinek teljesítésével, amelyet államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvány igazol,

d) felsőoktatási intézmény által folytatott, kulturális területen hasznosítható képzés, szakirányú továbbképzés vagy tudományos fokozat megszerzésére irányuló továbbképzés tanulmányi

kötelezettségeinek vizsgakövetelményeinek teljesítésével, amelyet felsőoktatási intézmény által kiadott oklevél igazol,

e) nemzetközi egyezmény alapján szervezett tanfolyam tanulmányi kötelezettségeinek teljesítésével, amelyet tanúsítvány, bizonyítvány vagy oklevél igazol.

A szervezett képzés tervezése

4.§ (1) A kulturális törvény hatálya alá tartozó kulturális intézmény vezetője az 1. §-ban megjelölt kulturális szakemberek szervezett képzésére:

a) hétéves továbbképzés időszakonként továbbképzési tervet.

b) Minden adott és az azt követő naptári évre beiskolázási tervet készít.

(2) A 2. § a) pontjában meghatározott, a minisztérium által akkreditált és indításra engedélyezett szakmai továbbképzési lehetőségekről a Kulturális Közlöny rendszeresen tájékoztatást ad.

(3) A § b)-d) pontjaiban meghatározott továbbképzési lehetőségekről a szakmai tanácsadó és szolgáltató feladatok ellátására a kulturális törvényben meghatározott, vagy a nemzeti kulturális örökség minisztere (a továbbiakban: miniszter) által egyéb módon kijelölt intézmény, szervezet (a továbbiakban: szakmai tanácsadó és szolgáltató intézmény) és a képzésre jogosultak tájékoztató anyagai, hirdetései biztosítanak információt.

(4) A kulturális intézmény vagy a fenntartó szervezeti és működési szabályzatában kell rögzíteni a továbbképzési és a beiskolázási terv kezdeményezésének, egyeztetésének, véleményezésének, módosításának szabályait.

(5) A továbbképzési terv hét évre rögzíti, hogy az 1. § alapján a képzésre kötelezett és jogosult kulturális szakemberek mely időpontban és milyen típusú továbbképzésben vesznek részt.

(6) Az első továbbképzési időszak 2000 január 1-jétől 2006. december 31-ig tart, amelynek továbbképzési tervét 2000. február 1-jéig kell elkészíteni. A kulturális intézmény fenntartója 2000. március 15-ig hagyja jóvá a kulturális intézmény hétéves továbbképzési tervét.

(7) A beiskolázási terv – a továbbképzési terv alapján – minden év március 1-jéig rögzíti, az adott naptári évre és a következő évre a továbbképzésben részt vevő kulturális szakemberek munkaidő-kedvezményének, a képzés központi normatív hozzájárulása feletti költségvállalásának, az egyéb (útiköltség, tankönyvek stb.) kiadások intézményi támogatásának adatait, a költségelszámolás módját és határidőit.

(8) A továbbképzési terv, illetve a beiskolázási terv megvalósításához szükséges képzési információk biztosítása és a szervezett képzésben résztvevők regisztrálása érdekében a kulturális intézmény vezetője a jóváhagyott továbbképzési tervet, valamint a folyó és a következő naptári év beiskolázási tervét minden év április 1-jéig megküldi a szakmai tanácsadó és szolgáltató intézménynek.

(9) A kulturális intézmény vezetője nyilvántartja a kulturális szakemberek továbbképzésének kezdő és befejező időpontját.

(10) A szervezett képzésben való részvételre, valamint a vizsgára való felkészülésre a 150/1992. (XI.20.) Korm. rendelet 11. §-ának (1)-(4) bekezdéseiben foglaltak az irányadók.

5.§ A kulturális intézmény vezetője a szervezett képzésben való részvétel alól – írásbeli kérelem alapján – mentesítheti azt a személyt, aki

a) a kulturális területen szerzett tudományos fokozattal vagy doktori cselekmény alapján szerzett doktori címmel rendelkezik, vagy

b) betöltötte az 55. életévét.

A szakmai továbbképzés tartalma

6.§ (1) A 2. § a) pontjában meghatározott szakmai továbbképzés programjainak elkészítésére, akkreditációjára a minisztérium a Kulturális Közlönyben pályázati felhívást tesz közzé.

(2) A szakmai továbbképzési program akkreditációjának engedélyezési feltételeit, eljárási rendjét e rendelet melléklete tartalmazza.

(3) A 2. § a) pontjában rögzített szakmai továbbképzési programok fogadása, akkreditációra előkészítése, az akkreditált programok, valamint azok öt évre szóló indítási engedélyének nyilvántartása, a fejlesztési javaslatok megvalósítása a minisztérium szakosztályainak feladata.

(4) A 2. § a) pontjában meghatározott szakmai továbbképzési programok minősítésére, akkreditációjára indításának engedélyezésére a miniszter 7-7 fős Muzeológiai, Könyvtári, Közművelődési, Levéltárosi Műtárgyvédelmi Szakbizottságot (a továbbiakban: szakbizottság) bíz meg hétéves időtartamra. A szakbizottság három tagját a minisztérium szakosztályai de-

legálják, további három tagját pedig megegyezés alapján az egyes területek reprezentatív szakmai és érdekképviseleti szervei. A szakbizottság elnökét a miniszter nevezi ki.

(5) A szakbizottság értékeli az akkreditációra benyújtott szakmai továbbképzési programot, majd véleményezésre megküldi három külső szakértőnek. A szakbizottság minősíti a szakmai továbbképzési programot, ennek eredményeképpen azt jóváhagyja, hiánypótlásra visszaküldi vagy elutasítja. A jóváhagyó határozat alapján kiállított engedély öt évig érvényes. A döntésről a kérelmezőt a minisztérium szakosztályai értesítik.

(6) Az elutasított szakmai továbbképzési program alkotója nyolc napon belül fellebbezést nyújthat be az Országos Kulturális Továbbképzési Akkreditációs Bizottsághoz (a továbbiakban: OKTAB).

(7) Minden egyes akkreditált szakmai továbbképzés indításához a szakbizottságtól engedélyt kell kérni. Az akkreditált szakmai továbbképzés indításához szükséges engedélyezési feltételeket e rendelet melléklete tartalmazza. A követelményeknek megfelelő képző szervezet számára a szakbizottságok öt évre engedélyezik az akkreditált szakmai továbbképzések indítását. A minisztérium által megbízott szakfelügyelők ellenőrzik az indítási engedélyben foglalt követelmények létét, folyamatos érvényesülését. Hiányosság, színvonalromlás esetén a szakbizottságok felszólítják a képzés szervezőjét a követelmények betartására, ismétlődés esetén az indítási engedélyt megvonják.

(8) Az akkreditált szakmai továbbképzési programra engedéllyel rendelkező szervezet – az engedély időtartama alatt – a tanulmányi kötelezettségek, vizsgakövetelmények teljesítését, a szakmai továbbképzés sikeres befejezését tanúsítvány kiadásával igazolja. A tanúsítvány kötelező adatait a melléklet tartalmazza.

(9) Az akkreditált szakmai továbbképzés és a képzés indítási engedélyének újabb 5 évre szóló meghosszabbítása iránti kérelemhez e rendelet mellékletében meghatározott dokumentumokat kell csatolni.

(10) A hazai nemzeti, etnikai, kisebbségi szakmai továbbképzési program minősítéséhez a szakbizottságok megkérik az érintett országos kisebbségi önkormányzat szakmai állásfoglalását.

(11) Nem működhet közre az akkreditációs eljárásban, illetve a szakmai továbbképzés indítási engedélyének kiadásával összefüggő eljárásban érdekelt személy, így különösen:

a) a szakmai továbbképzési program készítője,
b) a Ptk. 685 § b) pont alapján a kérelmező közeli hozzátartozója,
c) a szakmai továbbképzés szervezője, annak képviselője,
d) aki a szakmai továbbképzés szervezőjével munkaviszonyban, illetve közalkalmazotti jogviszonyban áll.

7.§ (1) A szakbizottságok elnökei alkotják az Országos Kulturális Továbbképzési Akkreditációs Bizottságot, amelynek elnökét a miniszter bízza meg.

(2) Az OKTAB feladata ajánlások, javaslatok kidolgozása a szervezett képzés fejlesztésére, fellebbezési fórumként döntéshozatal – felkért szakértők minősítése alapján – A szakbizottságok által elutasított szakmai továbbképzési programokról, képzésindítási kérelmekről.

(3) Az OKTAB és a szakbizottságok ügyrendjüket maguk határozzák meg, melyet a miniszter hagy jóvá.

8. § (1) A 2. § a) pontjában megjelölt szakmai továbbképzés lehetőségeit elsősorban az országos, a megyei (fővárosi) szakmai tanácsadó és szolgáltató szervezetek biztosítják.

(2) A 2. § a) pontjában megjelölt szakmai továbbképzés szervezésére jogosult minden olyan intézmény, jogi személyiséggel rendelkező szervezet, társas és egyéni vállalkozás, amely a szakmai továbbképző tevékenység folytatásához akkreditált továbbképzési programmal, indítására érvényes engedéllyel rendelkezik.

(3) A 2. § b) és c) pontjaiban megjelölt továbbképzést szervezhet minden olyan intézmény, jogi személyiséggel rendelkező szervezet, társas és egyéni vállalkozás, amely a szakképzés megkezdésének és folytatásának feltételeiről szóló jogszabály alapján érvényes engedéllyel, a nyelvoktató tevékenység folytatásához az előírt végzettséggel és érvényes engedéllyel rendelkezik.

A kulturális szakemberek szakirányú továbbképzése

9 § (1) a törvény hatálya alá tartozó felsőfokú végzettségű kulturális szakemberek közalkalmazotti jogviszonyuk, illetve munkaviszonyuk első huszonegy évén belül kötelesek egy továbbképzési időszakban olyan főiskolai, egyetemi szakirányú továbbképzés követelményeiből oklevéllel elismert vizsgát tenni, amely a munkakör ellátásához kapcsolódik.

(2) A szakirányú továbbképzésre a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. Törvény rendelkezései az irányadók.

A szervezett képzés finanszírozása

10.§ (1) A kulturális szakemberek e rendeletben meghatározott szervezett továbbképzése díjköteles tevékenység.
(2) A 2. § a) pontjában meghatározott szakmai továbbképzési program minősítéséért, nyilvántartásba vételéért, indításának engedélyezéséért az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. Törvény 67. §-a alapján igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni, amely az általános forgalmi adót is tartalmazza.
(3) A továbbképzési programot kimunkáló szervezet (intézmény, egyesület, vállalkozás) a szakmai továbbképzési program minősítő eljárásáért, öt évre szóló engedélyezéséért, nyilvántartásba vételi eljárásáért 30 óra képzési időtartamonként 15 000-15 000 forint, legfeljebb 60 000 forint, az akkreditált program indításának öt évre szóló engedélyezéséért, nyilvántartásba vételi eljárásáért 30 óra képzési időtartamonként 15 000-15 000 forint, legfeljebb 60 000 forint igazgatási szolgáltatási díjat köteles a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma 10032000-00282314-00000000 számlájára megfizetni.
(4) A befizetett eljárási díj a kérelem visszavonásával a szakbizottságok határozatának meghozataláig visszaigényelhető. A visszaigényelt eljárási díjat – az adott üggyel összefüggésben keletkezett költségekkel csökkentve – vissza kell fizetni a befizetőnek.
(5) A díj megfizetését a kérelem benyújtásakor igazolni kell.
(6) Az igazgatási szolgáltatási díj a minisztérium bevétele, az e rendeletben meghatározott szervezett képzés akkreditációs, igazgatási feladatainak ellátására, a személyi és tárgyi kiadások fedezetének biztosítására használható fel.
11. § (1) A kulturális törvény 92. §-a (5) bekezdésének b) pontja alapján a kulturális szakemberek szervezett továbbképzéséhez a minisztérium a központi normatív hozzájárulás összegét a minisztérium költségvetési fejezetén belül biztosítja. A minisztérium a kötött felhasználású normatív hozzájárulást a kulturális intézmény fenntartójának, a kulturális intézmény előző év december 31-én teljes munkaidőben foglalkoztatott állományi létszáma alapján utalja.
(2) A minisztérium évente közzéteszi a továbbképzési, a beiskolázási terv megvalósításához a központi normatív, kötött felhasználású hozzájárulás igénylésére, felhasználására, kezelésére és elszámolására vonatkozó szabályokat.
12.§ (1) A kulturális szakemberek a továbbképzési és a beiskolázási terv alapján csak olyan továbbképzésben való részvételre kötelezhetőek, amelynek költségei a központi költségvetésből e célra nyújtott normatív hozzájárulás, illetve az intézményi hozzájárulás fedezi.
(2) A kulturális intézmény vezetője határozza meg azokat a szervezett továbbképzési formákat, amelyekhez a központi normatív hozzájáruláson felül intézményi támogatást nyújt.
(3) A képzésben résztvevő igazolatlan távolléte miatt eredménytelen továbbképzés költségeit a kulturális szakembernek meg kell térítenie.
13.§ (1) A központi, normatív képzési támogatás felhasználható:

a) a 2. §-ban rögzített, szervezett képzési formák tandíjára, részvételi díjára, vizsgadíjára,
b) a szervezett képzés költségeinek megtérítésére (tankönyv, utazás, szállás, étkezés, helyettesítési költség).

(2) Valamennyi kulturális szakember részt vehet a 2. §-a)-f) pontjaiban rögzített szervezett képzésben, azonban a beiskolázási tervben nem szereplő személy nem tarthat igényt a szakmai továbbképzés költségeinek megtérítésére.

Vegyes és záró rendelkezések

14. § A szervezett képzésben csak 2007. január 1-étől kell részt vennie annak a kulturális szakembernek, aki e rendelet hatálybalépését megelőző öt éven belül:

a) a munkakör betöltésére jogosító felsőfokú iskolai végzettséget, szakképzettséget szerzett,
b) szakirányú továbbképzésben oklevelet szerzett,
c) OKJ szakképesítést szerzett, vagy
d) „C" típusú középfokú vagy annál magasabb szintű nyelvvizsgát tett.

15.§ A 2000. évben jóváhagyott továbbképzési terv alapján 2000. április 1-jéig kell elkészíteni a beiskolázási tervet, április 20-ig pedig be kell nyújtani a szervezett továbbképzéshez a központi normatív hozzájárulásra vonatkozó fenntartói igényt.
16.§ Ez a rendelet a kihirdetése napján lép hatályba.

Melléklet az 1/2000. (I.14.) NKÖM rendelethez

A rendelet 2.§-ának a) pontjában meghatározott szakmai továbbképzési program akkreditációjával, indításával, igazolásával összefüggő eljárás

1. Az akkreditációra benyújtott szakmai továbbképzési programnak tartalmaznia kell:
a) a program alkotójának nevét, címét, jogi státuszát,
b) a szakmai továbbképzés megnevezését, célját,
c) a főbb tanulmányi területeket és azok irányait,
d) a szakmai és vizsgáztatási követelményeket,
e) az elméleti és gyakorlati órák számát, amely együttesen legkevesebb 30 óra,
f) a teljes szakmai továbbképzés és a belső szakaszok időtartamát (a szervezett képzésben való részvétel óráinak meghatározásakor az elméleti, gyakorlati képzésben való részvételhez, a konzultációhoz, beszámoláshoz, a vizsgára való felkészüléshez szükséges összes órát 45 perces tanórák alapján, kell figyelembe venni),
g) a továbbképzés formáját,
h) a minőség-ellenőrzés, a számonkérés módját, az értékelés rendjét,
i) a kötelező és ajánlott szakirodalom jegyzékét.
j) a továbbképzési követelmények teljesítésének értékelési módját, formáját,
k) a jelentkezés és a felvétel feltételeit,
l) a továbbképzésben való részvétel egy főre kalkulált alapköltségét,
m) a szakmai továbbképzési program felhasználására jogosultak megnevezését,
n) az akkreditációs eljárás igazgatási, szolgáltatási díjáról a befizetés igazolását.

2. Az öt évre szóló akkreditált szakmai továbbképzési program indítási engedélyének kiadását a program alkotója és az akkreditációs kérelemben általa megjelölt, vagy tőle szerződés alapján felhasználásra jogot szerzett szakmai továbbképző intézmény, szervezet, vállalkozó kérheti.
A kérelemnek tartalmaznia kell:
a) a szakmai továbbképzés szervezőjének nevét, székhelyét, a szakmai továbbképzésért felelős személy nevét, címét,
b) alapító okirat, érvényes vállalkozói engedély hiteles másolatát annak igazolására, hogy a szakmai továbbképzés szervezője jogosult a tevékenység folytatására,
c) annak igazolását, hogy a szakmai továbbképzési program felhasználási jogával rendelkezik,
d) az indítandó szakmai továbbképzés nevét, akkreditációs engedélyszámát,
e) a szakmai továbbképzésben közreműködők iskolai végzettségének, szakképesítésének, képzettségének jegyzékét,
f) a szakmai gyakorló műhely megnevezését és annak igazolását, hogy ehhez a program készítője hozzájárult,
g) a szakmai továbbképzés helyszínét, több helyszín esetén valamennyit,
h) a rendelkezésre álló alapvető tárgyi feltételek (helyiségek, gyakorlóhelyek, eszközök szolgáltatások stb.) jegyzékét,
i) az oktatás formáját,
j) a szakmai továbbképzés színvonalát biztosító, ellenőrző intézkedések tervét,
k) az indítási kérelem igazgatási, szolgáltatási díjának befizetéséről az igazolást

3. A szakmai továbbképzés szervezője által kiadott tanúsítvány tartalmazza:
a) a szakmai továbbképzés szervezőjének hivatalos nevét, székhelyét,
b) az indítási engedély számát,
c) a szakmai továbbképzés helyszínét,
d) szakmai továbbképzésben résztvevő nevét (asszonyoknál a leánykori nevet is)
e) a születési adatokat,
f) a szakmai továbbképzés megnevezését,
g) a szakmai továbbképzés kezdetének, végének időpontját,
h) a tanórai foglalkozások számát,
i) a követelmények teljesítésének minősítését,
j) a tanúsítvány kiállításának helyét, keltét,
k) a szakmai továbbképzés felelős aláírását.
l) a szakmai továbbképzést szervező bélyegzőjének lenyomatát.

Gondolatok a könyvtárosok továbbképzéséről egy új évezred küszöbén

Dr. Csapó Edit
Országos Széchényi Könyvtár – Könyvtári Intézet

Az elmúlt évtized során a magyar társadalomban, a gazdaságban, a technikában és a politikában végbement változások hatására módosultak a könyvtári-információs elvárások. A könyvtárosok tudásával, készségeivel szemben is új igények támadtak A változások nagy kihívást jelentenek a képzés és a továbbképzés számára, amely nagyban átalakult, de a konvenciók visszatartó hatása azonban érzékelhető.

Az elektronikus forradalom, a számítógépes és a telekommunikációs vívmányoknak a könyvtárakra és információs intézményekre gyakorolt hatása alapvetően változtatja meg a könyvtárosképzés tartalmát és módszertanát. A globális információs társadalom főszereplője a magasan képzett szakember, aki az *információgazdálkodás* változatos területein hasznosítható ismeretekkel és készségekkel rendelkezik: menedzseli az információt.

Az információs technikát, a számítógépeket, a telekommunikációt, a vezetési, kommunikációs és marketingmódszereket egyre szélesebb körben integrálják a könyvtári munkába. Ez arra int, hogy olyan képzést és továbbképzést kell megvalósítani, amely mindezeket az ismereteket felvállalja és ötvözi a hagyományos könyvtárosképzéssel, valamint több szinten és integrált formában képes kielégíteni a képzéssel szembeni igényeket.

Ahhoz, hogy a könyvtárosoknak a képzéssel kapcsolatos igényeit kielégíthessük, meg kell ismernünk azokat, azaz meg kell vizsgálni, milyen jellegű képzést szeretnének, s erre milyen továbbképzési rendszer épüljön.

Az alapképzés fejlesztésére vonatkozó kérdésekkel, a szakma „megújításával" a könyvtárostársadalom éveken keresztül foglalkozott, sok-sok valós és latens érdek ütközött a nemes célok hangoztatásakor. Minisztériumi és egyéb döntések születtek a szakma „érdekében", ám azt, hogy valójában kit is jelöl a szakma, elég nehéz volt akkor és most is kideríteni. (Gondoljunk csak arra kilencvenes évek elején sorra került csúfos döntésre, amikor ugyanazzal a névvel jelöltek két különböző képzési formát: a két és fél éves és az egyéves asszisztensképzést. Érdemes fellapozni az akkoriban megjelent cikkeket a 3K hasábjain.)

A továbbképzés megreformálására is voltak ötletek, csak éppen az a jogszabály hiányzott, illetve megszűnt, amelynek alapján ezeket az úgynevezett munkakörre felkészítő tanfolyamokat szervezni lehetett. A megújítást szolgálja az „1/2000.(I. 14.) NKÖM rendelet a kulturális szakemberek képzési rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról". Ez a bizonytalansága ellenére is érdemi változást hozhat a könyvtárosok és a kulturális szakemberek továbbképzésében.

Az OSZK KMK 1964 óta rendszeresen szervez a könyvtárosoknak továbbképzéseket, úgynevezett központi tanfolyamokat, amelyeken a magyar könyvtárosok zöme megfordult. Közel százhúsz féle képzési formát tervezett és bonyolított le az évek során. Hallgatók száma tízezer körülire tehető. Ezek a tanfolyamok a fizetési besorolásban nem jelentettek előremenetelt, s nem voltak kötelezők mindenki számára.

A rendszerváltozást követően, amikor a piacosodás a könyvtárosi tanfolyamokat is elérte, csak olyan jellegű képzésre volt kereslet, amely valamilyen fizetésben elismerhető vizsgával vagy tanúsítvánnyal zárult.

Az új rendelet hétévenként kötelezővé teszi a szakmai továbbképzést, s ehhez normatív támogatást is nyújt.

A kulturális szakemberek szervezett képzése a következő lehet:

- akkreditált továbbképző tanfolyamok,
- az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) szereplő szakképesítést adó képzés,
- államilag elismert nyelvvizsgával záruló képzés,
- felsőoktatási intézmény által folytatott, oklevél kiadásával záruló, kulturális területen hasznosítható képzés, szakirányú továbbképzés,
- tudományos fokozat megszerzésére irányuló továbbképzés,
- nemzetközi program, szerződés alapján szervezett, szakirányú továbbképzés.

A felsorolt képzési formák közül a Könyvtári Intézet kettőben kíván aktívan részt venni: az akkreditált továbbképző tanfolyamok szervezésében valamint az OKJ-s szakképzésben.

Az iskolán kívüli szakképzés a következő területeket érinti:

- könyvtárosasszisztensi tanfolyam,
- számítógép-kezelő (használó) tanfolyam,
- könyv- és papírrestaurátor tanfolyam,
- állományvédelmi tanfolyam (akkreditálás alatt).

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete, valamint az Informatikai és Könyvtári Szövetség képzéssel foglalkozó állandó bizottsága a továbbképzési rendeletre való felkészülés céljából kérdőívet küldött szét megyei szervezeteinek, szekcióinak, valamint néhány nagyobb könyvtárnak. Ennek alapján az *1. ábrán* látható eredmények születtek.

Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézete (Budapest) és a Berzsenyi Dániel Főiskola (Szombathely) 1999 őszén közös pályázatot nyújtott be az Open Society Institute (OSI) – Network Library Programhoz avégett, hogy a továbbképzéssel kapcsolatban egyre inkább érzékelhető igényt a lehető leghatékonyabban és a leggazdaságosabban elégítse ki. Indulásként elsősorban a tanfolyamok megindításához és az infrastruktúra kiépítéséhez, illetve korszerűsítéséhez kértünk támogatást. Mint ismeretes, a programban részt vevő intézményeknek továbbképzési tapasztalatuk, és valamilyen szintű infrastruktúrájuk van. Tehát nem az alapoktól kell elindulnunk, hanem a meglevőt jól kiegészítve, kifejlesztve kell erőinket és lehetőségeinket úgy összehangolni, hogy a legésszerűbben tudjuk megvalósítani a program célját, a centrum létrehozását és működtetését.

Az OSI az infrastruktúra korszerűsítéséhez és kiépítéséhez, a *széles körben használható továbbképzési tananyagok (beleértve távoktatást is) kidolgozásához*, valamint a határon túli területek könyvtárosainak a továbbképző rendszerbe való bekapcsolásához adott támogatást.

Nagyon fontos, hogy a képzéssel foglalkozó intézmények szorosan együttműködjenek az igények felmérésében és kielégítésében.

A program célja: a hazai iskolán kívüli és iskolarendszerű könyvtárosi továbbképzés fellendítése hálózati együttműködéssel a LICENCE (Library and Information Continuing Education Network Centers) keretében, nyitott távoktatási módszerek és technikák alkalmazásával. A projekt a két pályázó, együttműködő fél közös kezdeményezéseként hazánk egész területére kiterjedne.

Célunk a továbbképzési kínálatnak az igényekhez igazítása, az egyéni érdeklődés és karriercélok (lehetőségek) támogatása, a könyvtárosi munkaerőpiac képzettségének növelése, korszerűsítése.

Tervezett továbbképző tanfolyamaink

I. Speciális akkreditált szakmai továbbképzések:

- feldolgozó könyvtárosok továbbképzése (1 év),
- tájékoztató könyvtárosok továbbképzése (1év),
- állományvédelmi ismeretek könyvtárosoknak (1év),
- információhasználók képzése (1 év),
- használóképzés a felsőoktatásban,
- a régió információs igényei és forrásai 1-2. rész.

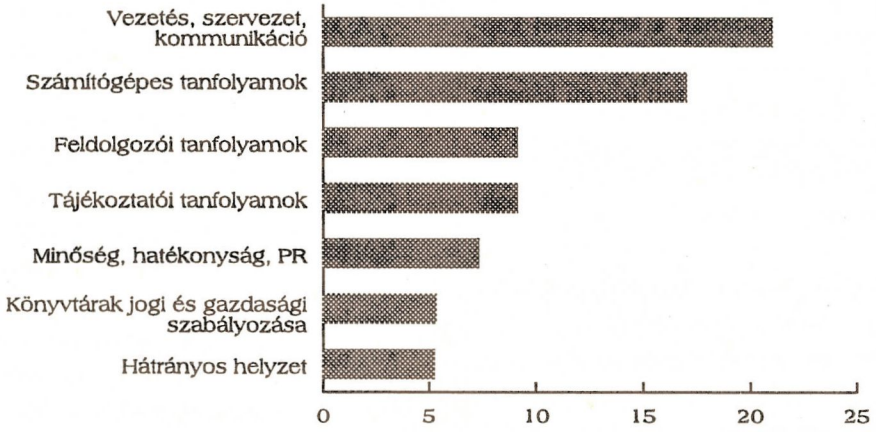

1. ábra

II. Könyvtárosok számítógépes képzése:

- internet-tanfolyam (14 óra),
- állománykonverzió rekordcsere, a MARC-HUNMARC-formátum (21 óra),
- hangzóanyagok, videók archiválása, tömörített tárolása digitalizálással (21 óra),
- mikrofilmek digitalizálása, katalogizálása, tárolása CD-n, DVD-n, digitális másolatok, (21 óra),
- közérdekű információk használata az interneten,
- távtanulási formák az interneten,
- a könyvtári rendszergazda speciális feladatai (14 óra),
- a számítógépen tárolt adatok archiválása, állománybiztonság (14 óra),
- internetes honlap készítése, karbantartása, könyvtári tájékoztató anyagok hipertext- formátumban (14 óra),
- előadások, bemutatók támogatása számítógépes háttéranyaggal (prezentáció, grafika számítógéppel (14 óra),
- a világháló ismeretkincse – célirányos keresési technikák a különböző szakmai területeken (14 óra),
- multimédia (30 óra, Szeged),
- keresési technikák (30 óra, Szeged),
- digitális szövegfeldolgozás (60 óra, Szeged),
- HTML-lapok programozása (60 óra, Szeged),
- MARC-katalogizálás (30 óra, Debrecen),
- elektronikus dokumentumok feldolgozása (30 óra, Debrecen),
- dokumentumok tárgyi feltárása számítógépes katalógusokban (30 óra, Debrecen),
- elektronikus információhordozók és a tájékoztatás (30 óra, Debrecen).

III. Menedzsmentismeretek könyvtárosoknak
(tréning jellegű képzési formában, 3-5 napos képzéssorozat):

- vezetési alapvetések, vezetői stílus, a szervezet és a vezető,
- a vezetés és a stressz,
- marketing a könyvtárban,
- csoportépítés, konfliktuskezelés,
- kommunikációhatékonyságoz fejlesztő tréning,
- coaching, mentoring,
- projektmenedzsment.

IV. Tanúsítványt adó továbbképzési formák:

- kisebbségek a könyvtárban,
- hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatása számítógéppel,
- csatlakozás Európához,
- 1. modul: Special English for librarians,
- 2. modul: Az EU integráció információigényei és -forrásai,
- 3. modul: EU projektmenedzsment (magyar és angol nyelven),
- 4. modul: Az EU jogi és intézményi háttere,
- az információ hasznosítása és hasznosulása,
- a szerzői jog szerepe a könyvtárban.

A felsorolásból is látszik, hogy a program megvalósulása témában és képzési időtartamban bőséges választási lehetőséget kínál. Örülhetünk az időbeli egybeesésnek: ez a lehetőség akkor nyílott, nyílik meg, amikor az 1/2000-es rendelet nyomán nagy továbbképzési, beiskolázási igény támadt.

Reményeink szerint mindebből a magyar könyvtáros-társadalom sokat fog profitálni.

Szerző elérhetősége:
Dr. Csapó Edit: 224-4318

Használja Ön is az Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtárban található ADONIS teljes szöveges elektronikus folyóirat archiváló adatbázist.
Az adatbázis több mint nyolcszáz teljes szöveges orvostudományi és határterületi szakfolyóirat anyagát tartalmazza 1994-től napjainkig.
E folyóiratok közül kétszáz csak intézetünkben található meg Magyarországon.
Tájékoztató Szolgálat: *Zimmermann Hedvig, Demeter Judit.*
1088. Bp., Szentkirályi u. 21. 338-4133/106, 266-0405.
E-mail: *konyvtar@medinfo.hu*
Nyitva tartás: hétfőtől-csütörtökig 10-18 óráig, pénteken 10-17 óráig.

Orvosi könyvtárak a megyei kórházakban
– Összehasonlító elemző vizsgálat –

Beke Gabriella

Zala Megyei Kórház Orvosi Könyvtár

Ha egy helyzeten változtatni akarunk, előbb pontosan meg kell ismerni azt. A megyei kórházak szakkönyvtárainak esetében számba kellett venni céljaikat, feladataikat, a működési körülményeiket meghatározó tényezőket, továbbá valós szolgáltatásaikat. Fontosak az orvosi könyvtárakkal szembeni elvárások és a napi gyakorlat közelítését segítő megoldási javaslatok.

A megyei kórházaknak az az alapfeladatuk, hogy minden olyan beteg ember gyógyítsanak, akinek az egészségét helyreállítani, betegségének a súlyosbodását meggátolni az alapellátás rendszerében, vagy otthon, fekvő betegként már nem lehet. A betegellátásra szervesen épülő tevékenységként az orvos felkészültsége és szakmai tapasztalata alapján kutatási és tudományos tevékenységet végez, valamint a feltételeknek megfelelően részt vesz az egészségügyi személyzet képzésében és továbbképzésében. (Ez olvasható többek közt a Zala Megyei Kórház Szervezeti és Működési Szabályzatában.) Látható, hogy a gyógyítás és a hozzá kapcsolódó kutatás, oktatás egyaránt olyan típusú és súlyú tevékenység, amelynek – s ez túlzás nélkül állítható – lételeme a szakirodalom, a szakmai információ. Ez alapvetően meg kell(ene) hogy határozza a megyei kórházakban működő orvosi könyvtárak helyét, szerepét. Milyen felkészültségű emberek, milyen környezeti, szakmai és egyéb feltételek között, milyen dokumentációs/információs szolgáltatásokkal tudnak megfelelni feladataiknak szakkönyvtárakban? A jelen helyzetből milyen további tennivalók, következtetések adódnak? Többek között ezekre a kérdésekre is kerestem a választ egy kérdőív segítségével.

A tizenkilenc megyei kórház orvosi könyvtárából (1999. évi adatok) kilenc helyről kapott válaszra hagyatkozhattam. (Ezen könyvtárak nevei kódjelükkel: Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Kórház Orvosi Könyvtára Kecskemét - Ke25; Pest Megyei Flór Ferenc Kórház Rendelőintézet Orvosi Könyvtár Kistarcsa - Kit 1; Veszprém Megyei Csolnoky Ferenc Kórház Orvosi Könyvtár - V17; Petz Aladár Megyei Kórház Orvosi Könyvtár Győr - Gy12; Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Kenézy Gyula Kórház Rendelőintézet Debrecen - D47; Fejér Megyei Szent György Kórház Orvosi Könyvtár Székesfehérvár - Szfv 7; Baranya Megyei Kórház Orvosi Könyvtár Pécs - P48; Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Önkormányzat „Jósa András Kórház" „Kállai Rudolf" Orvosi Könyvtár Nyíregyháza - Ny 9; Zala Megyei Kórház Orvosi Könyvtár Zalaegerszeg - Z4.) A felsoroltak közül Debrecen és Pécs az a két város, ahol egyúttal orvosegyetem is működik.

A magukról adatokat szolgáltató szakkönyvtárak 1899. (Ny9) és 1963 (P48) között létesültek. Kivéve Kistarcsa, ahol 1979-től van orvosi könyvtár. Habár ezek a könyvtárak hivatalosan nem nyilvánosak, „nem kórházi dolgozók, kutatók hozzáférnek az állományhoz és szakirodalmi szolgáltatásokhoz ingyenesen" (Kit1) illetve, „egészségügyi dolgozók és egyetemisták vehetik igénybe az egész megye területéről" (P48).

„Ellentmondásos helyzet, ugyanis a könyvtár használói között igen nagy számban vannak egészségügyi főiskolások, körzeti orvosok stb., tehát egészségügyi szakismeretek után érdeklődők, akik nem a kórház dolgozói. Ők csak ide tudnak jönni." (Ny9). A nem nyilvános jellegből adódó előnyként a kölcsönzött állomány könnyebb reklamálhatósága, biztosabb visszaszerzése, míg – nagyon komoly hátrányként - a pályázati lehetőségek hiánya említendő. „Hiába elégítjük ki az iskolarendszerű képzésben részt vevők dokumentációs/információs igényeit, ha a fejkvótát csak a felsőoktatási intézmények könyvtárai kapják, ha a pályázatokon is azon könyvtárak vehetnek részt." (V17)

Az orvosi könyvtárak kórházon belüli szervezeti helye

Négy helyen működik önálló osztályként (P48, Ny9, Gy12, Z4), három helyen önálló csoportként (V17, Kit 1, Ke25). Nem önálló szervezeti egység Debrecenben és Székesfehérváron. Jellemző: „van külön költségve-

tése, vezetője, de sem nem osztály, sem nem csoport. Sehova sem tartozik szervezetileg. Csak úgy van. Itt a könyvtár az könyvtár" (Szfv 7). Irányításuk intézeti szinten többnyire a főigazgató, az oktatási igazgató vagy az orvos-igazgató hatáskörébe tartozik. Elgondolkodtató könyvtárvezetői vélemény, hogy „nehéz személyesen kapcsolatot tartani, sokszor csak írásban lehetséges". A könyvtárak átlagos heti nyitvatartási ideje 40 óra. Nyíregyházán 47 óra.

Szakmai szervezeti tagság

Egy-egy könyvtár szakmai életéhez szervesen hozzátartozik, hogy milyen szakmai szervezet(ek) tagja akár mint szervezet, akár az ott dolgozó munkatársak révén egyénileg. Azzal együtt, hogy a szakmai szervezetekben folyó munka feltehetően jó irányban hat az abban részt vevő könyvtárak tevékenységének színvonalára, elgondolkodtató a – talán többségi véleményt is tükröző – következő megállapítás: „A könyvtár dolgozóinak száma, a könyvtár igénybevétele és szolgáltatásai nem teszik lehetővé, hogy az optimálisnak látszó, minden szervezet munkájában részt vehessünk, elutazzunk a rendezvényekre – arról nem szólva, hogy az utazási és részvételi költségek fedezésére korlátozottak az intézeti és a saját lehetőségeink is (V17). A pécsi megyei kórház könyvtárának kivételével a többiek a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének tagjai. A zalaegerszegi könyvtár ezen túl az Informatikai Könyvtári Szövetség, a HUNGARNET egyesület tagja, míg munkatársai a Magyar Könyvtárosok Egyesületének megyei szervezetének egyéni tagjai.

A könyvtári munkát meghatározó személyi feltételek

Van, ahol egy (Kit 1), van, ahol hét (Ny 9) fő dolgozik a könyvtárban, de három-négy fő alkalmazása átlagos. Többségükben (kétharmad részben) felsőfokú végzettségűek, – van, hogy többdiplomás, legalább passzív idegen nyelvtudással rendelkező szakemberek dolgoznak e területen, nagyrészük tíz évnél több – van, aki harminchét év- gyakorlati idővel. Szintén jellemzőnek tekinthető vélemény: „Több a munka, mint a ráfordítható idő, a szabadságolás is probléma, a szakmai rendezvényeken való részvétel szintén."(V 17) A könyvtárakban sem csak és kimondottan felsőfokú végzettséget igénylő munka folyik, kisegítő személyzet mégsem dolgozik egy helyen sem. Átgondolást igényel, hogy jó-e, célszerű-e, ha a könyvtárosok „magától értődően" végzik a képzettségükkel nem adekvát tevékenységeket is.

Működési körülmények, tárgyi, technikai feltételek

Az orvosi könyvtárak 455 m² (Ny9) és 100 m² (Kit1) közötti alapterületen működnek, egyszerre legfeljebb tíz-húsz olvasót tudnak leültetni, de például Kecskeméten a helyben olvasáshoz olvasói tér (olvasóterem) nincs is.

A legtöbb helyen a bútorzat új, célszerű vagy még éppen megfelelő. Győrben ellenben nagyon erősen leromlott, cserére szoruló. Az állomány szabad polcon mindenütt teljesen vagy csaknem teljesen hozzáférhető.

„Az épületet, amelyben a könyvtár is működött, az elmúlt három évben teljesen átalakították, felújították. A múlt év végén költöztünk vissza ideiglenes helyünkről az új, végleges helyünkre" (P48). A közeljövő tervei szerint Székesfehérváron különálló könyvtárépület építése várható egybenyíló részlegekkel, irodával.

A könyvtári szolgáltatásokhoz fénymásoló – Kistarcsa kivételével – mindenütt van. Ugyanakkor faxkészülék – elsősorban az olvasók által igényelt – dokumentumok teljes szövegeinek gyors továbbításához, fogadásához csak két helyen – Veszprémben és Zalaegerszegen - áll rendelkezésre.

Pénzügyi feltételek

Több helyről is jelezték, hogy a kórházi főkönyvi kivonat alapján hitelesnek tekinthető adatok nem kiadhatók, nem közzétehetők. Ezzel együtt jelzésértékű, hogy Nyíregyházán a csaknem kétszeres létszámhoz háromszor annyi bér társul, mint Zalaegerszegen. Az összkiadások tekintetében jelentősnek egyáltalán nem nevezhető bevételek arányát tekintve a zalaegerszegi bevételek több mint hatszorosa a nyíregyháziénak.

A vizsgált könyvtárak működése, működtetése illetően eléggé meghatározó, hogy a kórházak mennyi pénzt fordítottak könyv- és folyóirat-beszerzésre.

A könyvállomány értéke 6-17 millió forint közötti. A legnagyobb értékű könyvállomány Székesfehérváron, míg a legkisebb Pécsett van.

A napi klinikai gyakorlatban is hasznosítható, külföldön közzétett, szerkesztőbizottságok, lektorok által ellenőrzött új ismeretekhez leginkább a magas impaktfaktorú, idegen nyelvű szaklapokból juthatnak az orvosok. Az előfizetések összevetése alapján a leg-

több idegen nyelvű szaklap (angol, német) Zalaegerszegre és Nyíregyházára, míg a legkevesebb Pécsre jár.

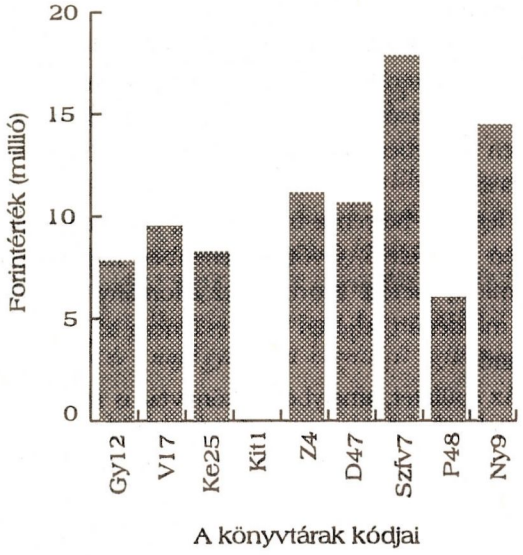

1. ábra – A könyvállomány értéke szakkönyvtáranként

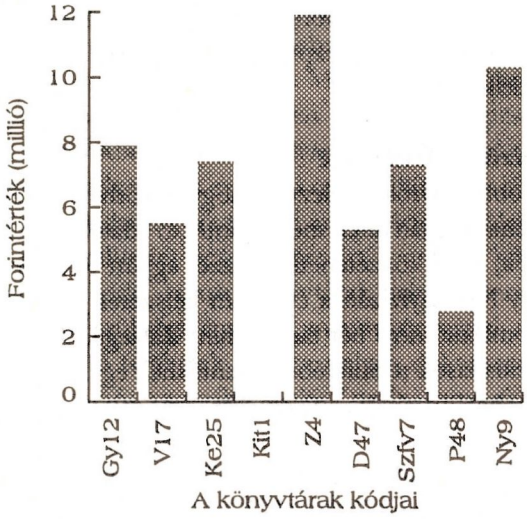

2. ábra – Az idegen nyelvű folyóiratok előfizetésének éves értéke szakkönyvtáranként

Számítástechnikai környezet

Az információs társadalom korában az orvostudomány területén is „létkérdés", hogy szakkönyvtáraink a nyomtatott formában közzétett dokumentumok mellett az elektronikus úton hozzáférhető dokumentumokból/adatbázisokból is gyorsan, pontosan szolgáltassanak. E nélkül egyre bővülő és egyre meghatározóbbá váló információs körből maradnának ki a szakemberek. Minden könyvtár, amely meg akarja tartani olvasóit/felhasználóit, lépéskényszerben van a saját informatikai fejlesztéseit illetően. Ezzel szemben a vizsgált kört illető valóság a következő. Pécsett nincs számítógépe se a könyvtárnak. „Sajnos kórházunk nagyon rossz anyagi helyzetben van évek óta. Számítógépünk még nincs, csak ígéret, hogy lesz." Kistarcsán egy, Kecskeméten, Székesfehérváron, Nyíregyházán, Győrben és Veszprémben kettő, míg Debrecenben három, Zalaegerszegen öt üzemel. Önálló könyvtári hálózattal (Novell) eddig csak Zalaegerszegen rendelkeznek. Ez egyúttal alapját képezi a kórházi hálózattal való kapcsolatnak, az azon keresztül történő információszolgáltatásnak. Integrált könyvtári rendszert (a Textlib három modulját) Zalaegerszegen helyeztek üzembe. Ugyanakkor Debrecenben az SRLib katalogizáló modulja használatos, Nyíregyháza most tervezi ennek megvételét. A többi helyen még semmiféle integrált könyvtári rendszer sincs. Az internet terén sem sokkal jobb a helyzet. Pécsnek, Győrnek, és Kistarcsának nincs kapcsolata a világhálóval. Kecskeméten „közvetlen kábelkapcsolat" van, de „csúcsidőben szinte használhatatlanul lassú a letöltés". Debrecenben ISDN vonalon keresztül "korlátlan az elérés egy számítógépen, ami szinte állandó használatot jelent a munkaidő alatt." Nyíregyházán is kevés az egy csatlakozási pont, ezért a jövőben ezt szeretnék bővíteni.

Székesfehérváron ISDN-, Veszprémben telefonvonal révén van internet-kapcsolat. Zalaegerszegen mikrohullámú kapcsolat segítségével mind az öt munkaállomáson elérhető a világháló.

Könyvtári állományok

Legnagyobb állományt Veszprém tudhat magáénak 15 953 kötetével, legkisebb állománya Kistarcsának (2906 kötet) van. Átlagban tízezer kötet körüli az állomány.

A legtöbb kötet Nyíregyházán (10492), a legkevesebb Kistarcsán (556) van.

Az éves előfizetés alapján legtöbb szaklap a zalaegerszegi (235), míg a legkevesebb a pécsi (26) könyvtárnak járt.

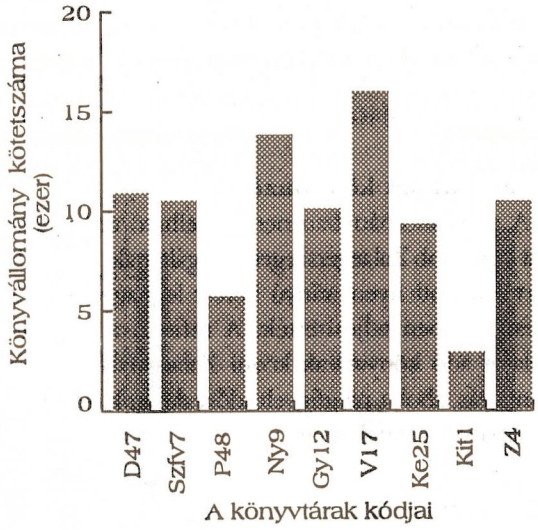

3. ábra – Könyvkötetszám könyvtáranként

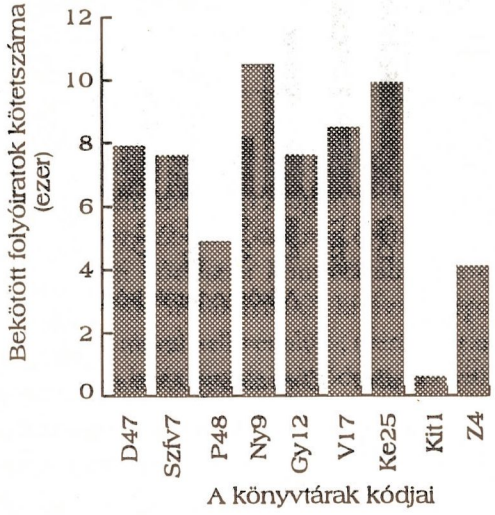

4. ábra – Bekötött folyóiratok kötetszáma könyvtáranként

Elektronikus információhordozók

Kistarcsán és Pécsett semmilyen elektronikusan rögzített információforrás sem elérhető. A vizsgált helyek többségén egy-két adatbázis hozzáférhető mágneslemezen vagy CD-ROM-on. (Ez a Medline valamelyik változata és esetleg a CD Jogtár.)

Hálózaton elérhető orvosi adatbázis –a vizsgált könyvtárak közül - csak a Zalaegerszegen van (Proquest Medical Library). Ez arra figyelmeztető, hogy e téren könyvtárainknak különösen sok pótolni valója van. (Szinte hihetetlen, hogy – az összkép alapján - még a kezdeti lépésekre is alig került sor az elektronikus könyvtárrá válás útján.)

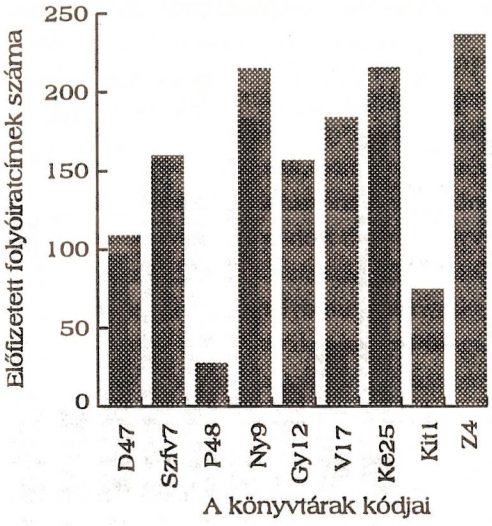

5. ábra – Előfizetett folyóiratok száma

Az állomány feltártsága

Cédulakatalógusok mindenütt vannak. Ez azt jelenti, hogy betűrend, szakrend, és tárgyszó szerint tájékozódhatunk az adott állományról. Van néhány hely (Győrben, Debrecenben, Kistarcsán, Zalaegerszegen) a helyi orvosok és szakdolgozók tudományos munkáit külön katalógusban is nyilvántartják. Elektronikus katalógus – az adott időszakban Nyíregyházán még „épült", - csak Zalaegerszegen működött. (Ott 2000-től cédulakatalógust már nem épül, s „csupán" egy szoftver hiányzik ahhoz, hogy katalógusuk az interneten is elérhetővé váljon.)

Olvasók/felhasználók

A megyei kórházak szakkönyvtárának nem nyilvános volta, gyűjtőköre, és a fenntartó intézmény jellege egyaránt meghatározza a használói körét.

Legtöbb olvasója a nyíregyházi (971), a debreceni (934) és a veszprémi (866) könyvtárnak volt, míg legkevesebb a kistarcsainak (264) és a pécsinek (293). Az olvasók és könyvtárosok arányát illetően legalábbis meggondolásra kellene késztesse az érintetteket, hogy a nyíregyházi hét munkatárs 971, míg a zalaegerszegi három teljes és egy részmunkaidőben foglalkoztatott dolgozó 777 olvasó igényét elégíti ki. Ehhez jön, hogy csaknem

azonos volt Nyíregyházán és Zalaegerszegen az éves könyvtári látogatások száma (5322 – 5291). Legtöbb olvasó Veszprémben volt, ahol az adott időszakban 6264 látogatást regisztráltak.

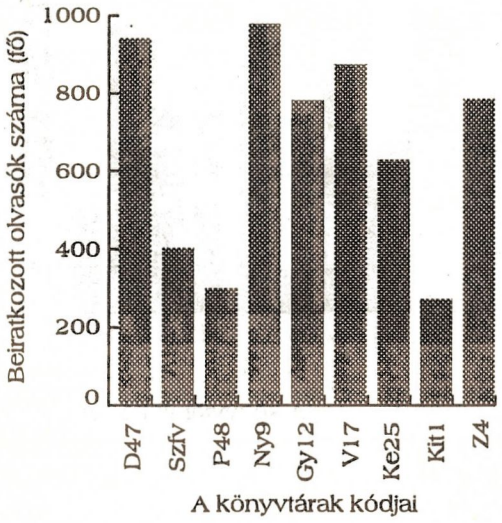

6. ábra – A beiratkozott olvasók száma könyvtáranként

Szolgáltatások

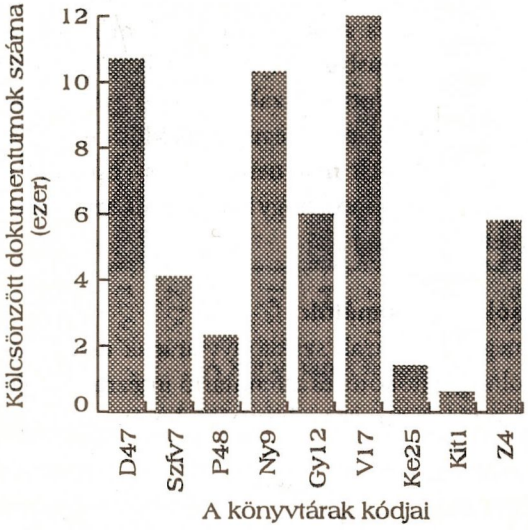

7. ábra – Kölcsönzött dokumentumok száma könyvtáranként

Ami az alapszolgáltatást illeti, a legtöbb dokumentumot Veszprémben (11 985), Debrecenben (10698) és Nyíregyházán (10285) kölcsönözték, a legkevesebbet pedig Kistarcsán (631) Kecskeméten (1441).

Könyvtárközi kölcsönzések

A saját állományban nem fellelhető dokumentumokat leginkább Zalaegerszegen szolgáltattak.. A más könyvtártól kapott ilyen irányú kérést legnagyobb számban Veszprémben teljesítették. A referensz kérdésekről a választ adó könyvtárak közül Zalaegerszegen van nyilvántartás, ahol a megfigyelt időszakban kilencvenhárom kérdést válaszoltak meg.

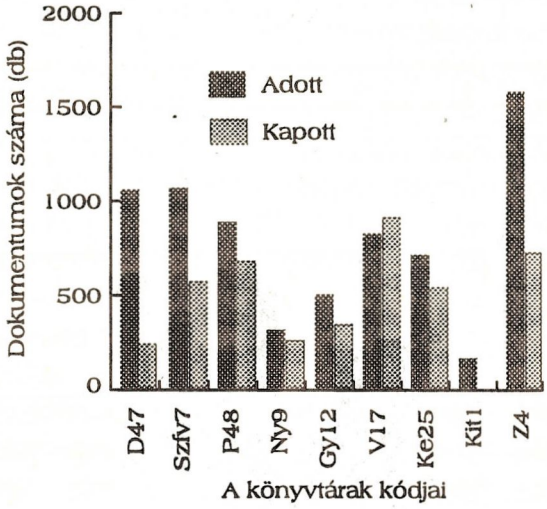

8. ábra - Könyvtárközi kölcsönzések

Irodalomkutatás

Magasabb színtű szakirodalmi tájékoztatással valamennyi orvosi könyvtár rendelkezésére áll olvasóinak. Különbség a szolgáltatott információk forrásaiban van. (Ez függ a könyvtár számítástechnikai környezetétől, a saját állománytól, az elektronikus adatbázisokhoz való hozzáférés lehetőségétől.) A legszélesebb körű hozzáférés Zalaegerszegre jellemző.

A legtöbb irodalomkutatást a zalaegerszegi és a debreceni könyvtár szolgáltatta, annak ellenére, hogy nem ezeken a helyeken dolgoznak a legtöbben. Dicséretes, hogy ahol egy ember dolgozik, az is felvállalja ezt a szakértelmet és időt igénylő munkát.

A kérdőíves felmérés alapján elektronikus adatbázisból való (Current Contents Life Sciencies, Current Contents Clinical Medicine) témafigyelést (százhuszon-

egy téma irodalmáról) és tartalomjegyzék-szolgáltatást egyedül a zalaegerszegi könyvtár végez. Ugyanez igaz a sajtófigyelésre is, mivel a Pressdok adatbázisból való információszolgáltatás gyakorlatát is csak onnan jelezték.

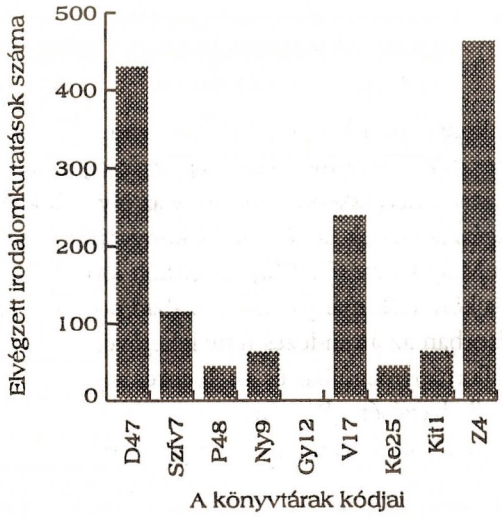

9. ábra – Az irodalomkutatások száma

Következtetések

Az eléggé változatos kép mögött – esetenként a lehetetlent is megpróbáló – szakmai erőfeszítések vannak. A megyei kórházak könyvtárában dolgozók erőteljes "kettős nyomásnak" kitéve dolgoznak. Miközben tudomásul kell venniük-, mert mást nem tehetnek-, hogy a kórháznak a működtetéshez szükséges anyagi erőforrásokat "súlyozni kell" – (a gyógyszer, az orvosi műszer és sok minden más fontosabb a szakmai információnál), – ugyanakkor nem mondhatnak le arról, hogy saját dolgozóikat segítsék a szakmai fejlődésükben, szakterületük tudományos ismereteivel való lépéstartásban. Ehhez viszont szükséges a minimális működési feltételek megléte és eszközök is. Olyan intézetvezetői szemlélet igényeltetik, amelyik belátja, tudja, hogy az egyre inkább tudásalapú társadalomban a kórház napi életében, stratégiai tervében egyaránt helye van a szakinformációs bázisként szolgáló könyvtárnak. A most itt rögzített tapasztalatok alapján is elengedhetetlen egy a mainál egyértelműbb törvényi szabályozás az ide vonatkozó normatívák, minimumfeltételek kidolgozásával együtt. A fenntartónak és a könyvtárosnak tudnia kellene, hogy egy adott típusú könyvtár hány emberrel, milyen előírt finanszírozás mellett működhet. (A kórházi betegellátó osztályokra érvényesített minimumfeltételekhez. Normatívákat kellene megállapítani – vagy a kórházi létszámhoz, vagy a kórházi bevételhez, vagy egyébhez kötötten – például az állománygyarapításra.) Természetszerűleg ezzel párhuzamosan meghatározhatók azon szolgáltatások köre, amelyek adott esetben elvárhatók. Pályázatok útján vagy más módon mielőbb hozzá kell segíteni az orvosi könyvtárakat ahhoz, hogy a fennmaradásukhoz szükséges informatikai fejlesztéseket megtehessék, s legalább az országos központ (Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár) szolgáltatásait fogadni tudják.

Szükség szerint – a pénzügyi források összpontosításával - regionális központok kialakításával is segíteni lehetne a kevésbé szolgáltatásra képes könyvtárakat. A valamelyest reálisnak mondható helyzetkép, az abból adódó egyfajta megoldási mód ismeretes. Már "csupán" megfelelő döntési jogkörű, jól együttműködő partnerek kellenek az elengedhetetlen változtatások megtételéhez.

Szerző elérhetősége:
Beke Gabriella: (06)-92-311-410/1510

Az Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár az Országos Dokumentumellátó Rendszer tagja.
A hazai könyvtárközi kölcsönzés keretében igényelt és megküldött dokumentumok postai szállítási díja térítésmentes.
Könyvtárközi kölcsönzési és Másolatküldő Osztály: *Stohl Viktor*
338-4133, 266-0405
1088. Bp., Szentkirályi u. 21. Postai cím: 1444. Bp., Pf. 278.
E-mail: *konyvtár@medinfo.hu*

Látogatás a Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete Könyvtárában

Nagy Imréné (OPNI) és Zimmermann Hedvig (MEDINFO)

Egy borongós őszi reggel kerestük fel a nemzetközi hírű intézetet és könyvtárát, hogy megtudjuk milyen változások történtek náluk 1993 óta? Akkor ugyanis Balogh Margit egy bemutatkozó cikkben számolt be arról az Orvosi Könyvtárosban, hogy a gyógyító-nevelő tevékenység mellett milyen könyvtári szolgáltatások vannak az intézetben s milyen változások várhatók.

Míg Margitra várakoztunk, a könyvtár előtt megtekintettük az előtérben berendezett állandó kiállítást, amely Pető András személyes tárgyaiból, régi feljegyzéseiből, életéről szóló fotókból, könyvekből és írásokból, az általa kialakított pedagógiai módszerről írt cikkekből, valamint az intézetnek ajándékozott ajándéktárgyakból válogatott igényes gyűjtemény.

Pető András orvos-pedagógus a háború után fejlesztette ki konduktív nevelési rendszerét. Módszerének alapja, hogy az addig elsősorban biológiai orvosi problémaként kezelt mozgásfogyatékosságot az egyén aktivitásra, önállóságra, kreativitásra történő személyiségközpontú nevelésével kívánta javítani. A konduktív nevelés célja nem valamely fogyatékosság közvetlen megváltoztatása, hanem a különböző funkciók koordinálása és integrálása. Ebben a programban nincsenek speciális fejlett technikát igénylő gépek, műszerek, mert alapelv, hogy nem a környezetet kell a csökkent képességekhez igazítani, hanem a mozgássérülteket kell képessé tenni a normál, megszokott környezetben való életre, alkalmazkodásra. Dr. Pető András módszerét először a Bárczi Gusztáv vezette Gyógypedagógiai Főiskola Mozgásterápia Tanszékén, tanszékvezetőként oktatta, a gyakorlóhely pedig a Villányi úti Mozgássérültek Intézete volt. Később az intézet kibővült a Kútvölgyi úti épülettel. A jelenlegi intézet a magyar közés felsőoktatási rendszer részeként működik, tevékenysége három területre koncentrálódik:

1. főiskolai konduktorok-tanítók képzése,
2. a központi idegrendszeri mozgássérültek konduktív nevelése (a gyakorlóintézményben),
3. a konduktív neveléssel összefüggő kutatások.

A könyvtárba belépve katonás rend fogad: a könyvek és dokumentumok szabad polcokon, szakcsoportok szerint helyezkednek el, hogy az olvasók kedvükre böngészhessenek közöttük. A könyvtárat vezető Balogh Margit elmeséli, hogy az elmúlt időszakban sikerült a könyvállomány egészét szabad polcra tenni. Ezt elsősorban az átrendezés tette lehetővé, de a folyamatos állománymegújítás és a selejtezés segíti az új könyvek elhelyezését. Remény van a jelenleg szétszórtan levő bekötött folyóiratok egy helyiségbe költöztetésére is.

A nemrég kialakított munkaszobában, ahol beszélgetünk, Pető András magánkönyvtárának általános része sorakozik a polcokon. Az általános azt jelenti, hogy ez a gyűjtemény nem konduktív pedagógiai szakkönyveket, hanem vallási, filozófiai, történeti és szépirodalmi munkákat tartalmaz. Mindez Pető olvasottságára, széles érdeklődési körére utal. A könyvek nagy részében Pető feljegyzéseit is megtalálhatjuk. Több könyvritkaság, dedikált kötet is van a gyűjteményben, például Morenótól, aki a pszichodráma megteremtője volt, s Pető Andrást barátjának tekintette. A hagyaték történeti szempontból, sajnos, még mindig feldolgozatlan.

A könyvtár alapszerkezete Pető halála (1967) után alakult ki, amikor magánkönyvtárának szakrendi része egybeolvadt az intézet könyvgyűjteményével. A könyvtár önálló könyvbeszerzési keretet kapott, s az addig Pető saját költségén beszerzett szakmai folyóiratok további előfizetésére is lehetőség nyílt. Ekkor készült el az állomány felmérése is. A könyvtár 1993 után egyesítette a letéti részeit, s két nagyobb állománytestet alakított ki: a Kútvölgyi úti Könyvtárat és a Villányi úti Iskolai Könyvtárat. Jelenleg a könyvtár egységes szervezeti egységként, az Információs Központ része, amelyet a könyvtárvezető irányít (idetartozik a Központi Irattár, a Sokszorosító, a Pályázati és Kiadói Csoport). Részben önálló gazdálkodású, saját költségvetéssel rendelkező terület, évente 4,5-5 millió forintot költ beszerzésre.

A könyvtár többfunkciójú főiskolai, iskolai, intézeti és konduktív pedagógiai szakkönyvtár, nemzetközi szinten a konduktív pedagógia báziskönyvtára, itthon segíti az országos konduktori hálózat és, a pedagógiai szakszolgálat munkáját. Bárki számára hozzáférhető, de felhasználói köre elsősorban a konduktív pedagógiához akár neveltként, felnőttként (egy felnőtt ambulanciás csoport gyakran tart itt foglalkozásokat) vagy gyerekként (az Iskolai Könyvtárban könyvtári órák vannak), akár orvosként, akár szülőként, hallgatóként és tanárként kapcsolódók köréből alakult ki. Beiratkozott olvasóinak száma jelenleg 522, a napi olvasóforgalom hetven-száz fő körüli. Gyűjtőkörét tekintve interdiszciplináris: pedagógiai, gyógypedagógiai és orvosi, s kiemelten gyűjti a gyermekgyógyászati, fejlődésneurológiai, neurológiai, orvosi rehabilitációval és a korai fejlesztéssel kapcsolatos szakirodalmat. A főiskolai óvodapedagógus-képzés, és tanítóképzés teljes módszertani anyaga és egyéb szakirodalma megtalálható az igen nagyszámú, majdnem naprakész általános iskolai tankönyvgyűjteménnyel együtt. Az oktatáshoz kapcsolódóan szépirodalom, gyermekkönyvek és egyéb ismeretterjesztő munkák is találhatók az állományban. Természetesen gyűjti a szakdolgozatokat, a konduktív pedagógiával foglalkozó műveket, és írásokat, s többféle adatbázist épít.

A jelenlegi állomány adatai:

24950	könyv,
3196	folyóirat (kötet),
3400	nem hagyományos dokumentum,
332	elektronikus dokumentum,
159	féle folyóirat, közlöny.

A könyvtár az intézettel együtt élen jár a nemzetközi kapcsolatok építésében, elsősorban a külföldön dolgozó konduktorok segítségével. A Birminghamben működő könyvtár munkatársával együttműködés alakult ki a publikációk cseréjében és a másolatszolgáltatásban. Nagy az érdeklődés az idegen nyelven megjelent konduktív pedagógiai kiadványok iránt. Szolgáltatásaik közé tartozik a kölcsönzés, a helyben olvasás, a másolatszolgáltatás és a témafigyelés. A kollégák kurrens cikkbibliográfiát készítenek az angol, illetve a magyar nyelvű szakirodalomból. Részt vesznek az intézeti jegyzetek, módszertani kiadványok és oktatási segédanyagok kiadásában, sokszorosításában és árusításában.

Az állomány feltárását illetően: 1992 előtt szerző és szakrend szerinti feltárás folyt. A cédulakatalógusban tehát csak a szerző neve illetve, ha nem volt szerző, a mű címe szerint lehet az addig feldolgozott anyagra keresni. Pető magánkönyvtárának konduktív pedagógiai része - amely összeolvadt az intézet állományával, s folyamatosan épül tovább – megőrizte sajátos, csak itt használatos tárgyköri rendjét. Balogh Margit úgy gondolja: a Pető által kialakított szakrend hűen tükrözi a konduktív pedagógia lényegét, szellemi hátterét. A korszerű, tartalmi feltárási követelményeket követve a könyvtár számítógépes feldolgozási módra térhetett át – 1995-ben megvették az Aleph integrált rendszer katalogizáló és OPAC-modulját –, és így a feltárás kiegészült tárgyszavakkal, esetenként analitikus leírással, annotációval. Az új könyvek folyamatosan, míg a régiek közül csak a gyakran használatosak kerültek/kerülnek az adatbázisba. Jelenleg körülbelül nyolcezer rekordot tartalmaz a számítógépes rendszer. A katalógus az intézeti hálózaton és az interneten is hozzáférhető. Balogh Margit azt is elárulja, hogy a számítógépes laborban már jóval korszerűbb gépeken dolgozhatnak a hallgatók, mint a könyvtárban. Jelenleg a szervergépen kívül két régi számítógépen folyik a feldolgozás, és egy gépen az olvasók kereshetnek a katalógusban.

A Pető Intézetet sem kerülte el az átszervezéssel, racionalizálással járó létszám-leépítés. A könyvtár vezetője szomorúan mondja, hogy el kellett küldenie három munkatársát, s így jelenleg vele együtt négyen maradtak a Központi Könyvtárban, s egy pedagógus-könyvtáros dolgozik a Villányi úti iskolai könyvtárban. Szerencsére minden kollégának van könyvtári szakképzettsége. A négy könyvtáros napi munkarendje alig hagy időt valamilyen téma elmélyült kutatására. Minden idejüket igénybe veszi az olvasók színvonalas kiszolgálása, a folyamatos tájékoztatás, a könyvtár rendjének karbantartása, a könyv- és jegyzetárusítás, a beszerzés, a feldolgozás, az adatbázis-építés, a folyóiratok nyomtatott és elektronikus változatainak gondozása.

A kis és közepes könyvtárak mégis lehetőséget kínálnak a kiteljesedésre, minden munkafolyamat megismerésére. A pénz és az idő hiánya egyfajta sokoldalúságot, találékonyságot fejleszt ki a könyvtárosokban. Ebben a könyvtárban is így van ez. A létszámhiány ellenére évente kétszer megjelentetik a References of Conductive Education, Selected bibliography című kiadványt, s részt vesznek más intézeti kiadványok szerkesztésében, Balogh Margit szakmai szervezetekben

(MOKSZ, MKE Műszaki Könyvtáros Szekció, IKSZ, Főiskolai Könyvtárigazgatók Kollégiuma, Könyvtári képzési akkreditációs szakbizottság, Nemzetközi Pető Társaság) vállal szerepet és képviseli intézményét s még továbbtanulásra is jut energiája.

És mi mindenre még? - mondja a könyvtárvezető. Tanuljuk a web-szerkesztést – így például részt vállalhatunk saját honlapunk felújításából, és a Mások vagyunk – mozgássérültekről más fiataloknak című ismeretterjesztő honlap készítéséből, Ez fenn lesz a világhálón, de arra is készülünk, hogy a belső hálózati web-lapon rendszeres újdonságokkal szolgálhassunk. Rendszeresen jelen vagyunk a hazai felsőoktatási és egyéb oktatási, rehabilitációs konferenciákon és kiállításokon, ahol bemutatjuk és árusítjuk az intézet kiadványait.

Jelenleg is van fogyatékkal élőknek szóló külön gyűjteményünk, de a közeljövőben ezt bővíteni és egységesíteni szeretnénk. Remélhetőleg elektronikusan is mielőbb közzé tesszük az itt található anyagok jegyzékét. Ezen a téren szeretnénk együttműködni a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárral, hogy mi is segítsük bizonyos sérült csoportok információval való ellátását. Terveink között szerepel egy olyan komplex konduktív pedagógiai adatbázis építése, amelyben a bibliográfiai leírástól a teljes szövegű dokumentumokig minden konduktív pedagógiával foglalkozó anyag megtalálható lesz, kiegészülve kiadványaink elektronikus változatával, valamint az úgynevezett feladatsorok képi, illetve videós dokumentációs anyagával. Ez nagy szervezési munkát és számítástechnikai, gépi hátteret igényel. Reméljük, mindkettőre lesz energiánk és anyagi lehetőségünk. És szeretném, ha mindezekről már két év múlva ismét beszámolhatnánk az Orvosi Könyvtáros hasábjain.

Szerzők elérhetősége:
Nagy Imréné: 391-5426
Zimmerman Hedvig: 266-0405

Hírek az Egészségügyi Lakossági Közhasznú Adatbázisból

Az adatbázis a **http://vega.medinfo.hu/weblap/leika/leikaindex.html** címen érhető el. Érdeklődni a 266-0405, 338-4133-as telefonszámon a Tájékoztató Szolgálatnál lehet.

Táplálkozás és fejfájás- Miben segít a Táplálékallergia és Táplálék-intolerancia Adatbank?
A fejfájást előidéző tényezők közül, a dolog természeténél fogva, a táplálkozási szakember a táplálékallergia kóroki szerepét emeli ki, bár ez csak az esetek kis részében felelős a migrén előidézéséért. Atópiás egyénekben leggyakrabban tej, sajt, csokoládé, tojás és a gabonafélék provokálhatják a fejfájást. A táplálékallergia tünetei rendkívül színesek, változatosak, nagyon sok szervet érinthetnek. Leggyakoribbak az emésztőszervi tünetek (hasmenés, hányás, haspuffadás, hasi görcsök), gyakoriságban ezt követi a borelváltozások (ekcéma, száj körüli szárazság, fülcimpa alatti berepedés, csalánkiütés [urticaria], viszketés stb.). A légúti tünetek közül legtöbbször az orrfolyás, az orrdugulás, a rohamokban jelentkező tüsszögés, a hörghurut és az asztma fordul elo. Az ételérzékenység okozhat a fentieken kívül, még pl. vashiányos vérszegénységet, középfülgyulladást, ízületi problémákat, súlyos esetben sokkot is. A táplálékallergiához köthető migrén nem gyakori, de lehetőségével mindig számolni kell. Mit ehet az allergiás beteg? Az elkerülő diéta, amikor az allergiát kiváltó ételt kizárjuk az étrendből. Táplálkozási és allergológiai szakemberek a megbízható nyilvántartás céljából megalapították a Magyar Táplálékallergia és Táplálékintolerancia Adatbankot. Az élelmiszer-előállítóktól kapott és garantált adatok alapján olyan terméklistákat állítanak össze, melyek a tejmentes, szójamentes, gluténmentes stb. termékeket tartalmazzák. Az adatbank az orvosokon, a dietetikusokon, a védőnőkön keresztül tájékoztatja a betegeket, segíti a diétára szorulókat. Az adatbank működését alapítvány biztosítja. Táplálékallergia és Intolerancia Adatbank Alapítvány, 1085 Bp., Horánszky u. 24. Tel.: 1-338-2855, fax: 1-266-0395. *(Patika Tükör 2000.8.évf.10.sz.)*

Hét év „múlva"

Ódorné Gracza Tünde
Pécsi Tudományegyetem Orvostudományi és Egészségtudományi Centrum Könyvtára

Az utóbbi hét esztendő, amely az Orvosi Könyvtáros legutolsó és mostani első számának megjelenése között eltelt, új helyzetet teremtett az orvosi könyvtárakban. A régi számokban bemutatott új technológiák, amelyeknek használatát csak terveztük vagy új kihívásnak tekintettük, mára mindennapos segítőeszközeinkké lettek. Az alig több mint egy évtizeddel ezelőtt megjelent és akkor még vegyes érzelmeket kiváltó számítógépek száma megtízszereződött a könyvtárakban. Az eleinte csupán elektronikus levelezésre, „házi segédeszközök" készítésére, CD-ROM adatbázisokban való gyors információkeresésre használt számítógépek már mindegyik könyvtári munkafolyamatban nélkülözhetetlenné váltak, s ez nem csak az integrált könyvtári rendszerek rohamos elterjedésének köszönhető.

A korszerű gyógyításnak, oktatásnak és kutatásnak a gyors, pontos, naprakész információ a feltétele, amely nem csupán a könyvtárakon keresztül áramlik a felhasználókhoz. Mindennapos erőfeszítéseink azt a célt szolgálják, hogy könyvtáraink megtarthassák vezető szerepüket az információk gyűjtésében, közvetítésében, rendszerezésében. Ha áttekintjük a könyvtári szolgáltatás területeit, jól látható a változás.

A különböző kiadók és közvetítők honlapjain levő elektronikus katalógusok révén földrajzi korlátok nélkül lehet tájékozódni, a világ egészségtudományi szakirodalmának kínálatában. A dokumentumok megrendelése percekbe telik, s könyvtárainkba kerülésük csak a leszállítás gyorsaságán múlik.

A hagyományos, nyomtatott katalógusaink helyébe az időtől és tértől függetlenül működő OPAC lépett. Formai és tartalmi feltárást végző kollégáink célja nem csupán a könyvtárak saját állományának láttatása weben keresztül, hanem a magas színvonalú országos, közös, elektronikus katalógus megteremtése is.

A kutatás, gyógyítás, és oktatás céljait szolgáló folyóiratok többségét elektronikus formában is kínálják a kiadók, s a nyomtatott változat előfizetésével jog nyerhető annak elektronikus formájára is. Hogy az előfizetetteken kívül minél többfélét elérhessünk belőlük, e célra szerveződött konzorciumokhoz csatlakozunk. Ezzel ugyan még mindig nem tudunk minden igényelt dokumentumhoz hozzáférni, de a lehetőségek megkétszereződtek.

Számottevően nőtt a tájékoztató munkatársak munkájához nélkülözhetetlen segédeszközök száma, minősége, és típusa. Az ezeknek révén föllelt információ mennyisége napjainkban oly bőséges, hogy nem kevés gondot okoz a „zaj" kiszűrése. Egy elgondolkodtató adat: könyvtárunknak 1993 óta van Medline adatbázisa. Akkoriban csupán egy felhasználó fért hozzá egy időben s a technikai feltételek sem voltak túl kedvezők. Az akkortájt keresett folyóiratcikkeket azonban 40-42%-ban tudtuk saját állományból rendelkezésre bocsátani, míg ez az arány napjainkra 28-30%-ra csökkent. Hiába sikerült tehát az elérhető folyóiratok számát összességében jócskán növelni, az adatbázisok mennyiségének gyarapodása az említett értékeket nem az ideális irányba befolyásolja. Az orvostudomány területén hasznos adatbázisok nagy számban találhatók meg a nagyobb orvosi könyvtárak honlapjain, (például. http://www.pote.hu).

A kölcsönzés és a könyvtárközi kölcsönzés területén is gond a hatalmas és naprakész információáradat. Ez nem csupán azért probléma, mert a könyvtárhasználók nagy előszeretettel élnek a modern technika kínálta lehetőségekkel, s nemritkán „dossziényi" listákkal jelennek meg. Az általuk igényelt dokumentum sokszor még közlés alatt van. Könyvtárosaink azonban képesek megbirkózni az új kihívásokkal.

Minden új feladat új megoldási lehetőségek felkutatására ösztönöz. Az új évezredben az az „új feladat", hogy képesek vagyunk-e közös erőfeszítésekre. Bízom benne, hogy az újjáéledt Orvosi Könyvtáros lesz az a fórum, amely szakterületünkön az együttműködést elősegíti.

Szerző elérhetősége:
Ódorné Gracza Tünde: (06)-72-536-000/1549

Egy olvasó gondolatai a könyvtárról

Abonyi Szilvia
Bács-Kiskun megyei Önkormányzat Kórháza Orvosi Könyvtára - Kecskemét

Vajon mi indítja a szakembereket arra, hogy a könyvtárhoz forduljanak? Milyen szolgáltatásokat várnak el? Milyen előnyre számítanak, amikor a könyvtárba betérnek?

Dr. Cserni Gábor főorvost faggattam ezekről a kérdésekről.

Dr. Cserni Gábor Szegeden a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetemen végzett, majd a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Kórházának Patológiai Osztályán helyezkedett el, PhD fokozatát Budapesten, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Doktori Iskolájában szerezte. 1999-ben, 33 évesen nevezték ki orvossá.

Milyen újságokat olvas rendszeresen?

Elsősorban azokat, amelyek a könyvtárban megtalálhatóak, ezek a legjelentősebb amerikai és angol patológiai szaklapok. Kettő. Általam nagyon kedvelt folyóirat nem jár a kórház orvosi könyvtárába, ezeket a folyamatos körözés keretén belül kapom meg. Más folyóiratok olvasása pedig megmarad az álom szintjén. A patológiai lapok mellett rendszeresen, legalább a tartalomjegyzék szintjén átfutok néhány általános orvosi folyóiratot is, mint például a BMJ, New Eng J. Med. LAM, Magyar Sebészet. Három folyóiratot – két magyar és egy angol nyelvűt – pedig különböző jogcímeken rendszeresen megkapok, az utóbbit, mivel megrendelésére az utóbbi évben nem volt mód, áttanulmányozás után átadom a könyvtárnak.

Milyen könyveket tart a dolgozószobájában?

Pár ritkaságot, illetve sajnos egyre kevésbé aktuális alapkönyveket. Ezeket ajándékba kaptam – pl. néhány külföldi kolléga nyugdíjba vonulása kapcsán – vagy saját pénzből vásároltam. Mivel az emlő patológiája érdekel leginkább, ezért viszonylag sok ilyen témájú könyvem van a kb. 80-100 kötetes saját szakkönyvtáramban. Könyveim között néhány dedikált példányt is magaménak tudhatok, mint például a Chris Elston és Ian Ellis által szerkesztett The Breast című kötetet, amely a Systemic Pathology 3. kiadásának 13. kötete.

Milyen konkrét célokból keresi fel a könyvtárat és milyen könyvtári szolgáltatásokat vesz igénybe?

Gyakorlatilag néhány folyóirat tartalomjegyzékét szoktam rendszeresen átnézni és a régebbi közleményeknek adott esetben utánanézni. A könyvtárközi kölcsönzésben nagyon sok cikket kérek és kapok meg. A helyben olvasásra kevés idő jut, ezért általában kikölcsönzöm a folyóiratokat. Mivel az osztályunkon sajnos sokáig nem volt Internet hozzáférés, a könyvtár számítógépén használtam a PubMed-et. A folyóirat körözés keretében több folyóiratot is megkapok, melyekért szintén rendszeresen jövök a könyvtárba.

Milyen dokumentumokat használ leginkább?

Leginkább a folyóiratokat. A könyvek nagy része tartós kölcsönzéssel az osztályon van, azokat a mindennapi gyakorlatban használom. Az önképzés része az állandó olvasás, hogy valakinek rálátása legyen a szakmájára. Ez napi 48 órát igényelne, bár vannak, akik látszólag jól megvannak az évi 5-10 perces szakirodalom tanulmányozással is.

Hogyan tájékozódik a könyvtárban? Igényli-e a könyvtáros segítségét? Használja-e a könyvtár katalógusait, feltáró eszközeit?

Általában saját magam igazodom el a könyvtárban. A Medline-ban talált cikkeket tartalmazó folyóiratokról általában tudom, hogy melyek azok, melyek a könyvtárban megtalálhatóak, és melyeket lehet esetleg máshonnan megkérni. A mi könyvtárunknak járó folyóiratokat sokszor magam szoktam megkeresni a szabadpolcon. A könyvtárosok segítségét a máshonnan kért folyóiratcikkek beszerzéséhez, folyóiratok körözéséhez szoktam igénybe venni. A könyvtár katalógusaiban nem szoktam böngészni, a munkámhoz szükséges könyvek – mint már említettem – nálunk az osztályon vannak tartós kölcsönzésen.

Irodalomkutatásra milyen forrást használ?

A Medline-t, annak is leginkább az Internetes verzióját, a MOB-ot, illetőleg a közlemények referencialistáját.

A napi diagnosztikában a könyvek címe, tartalomjegyzéke, indexe alapján tájékozódom. Azt hiszem, soha sem fogom megérteni azokat a kollegákat, akik cikkírás vagy előadás, poszter készítés előtt, vagy egy beteg esete kapcsán úgy tanulmányozzák át a szakirodalmat, hogy megkérik a könyvtár dolgozóit arra, hogy keressék ki nekik egy adott téma irodalmát. Kétségtelen, hogy könyvtárosaink nagyon készségesek, és képzettek is, de nem orvosok, tehát nem feltétlenül fogják tudni a megfelelő szinonimákat, melyek alapján egy-egy kulcsfontosságú hivatkozást meg lehet találni. Lehet, hogy naiv vagyok, de úgy gondolom, hogy csak az tudja kiválasztania megfelelő irodalmat a terjedelmes listákról, aki tudja, hogy mit és miért keresi a cikkeket. Így én mindig magam szoktam a szükséges referenciákat felkutatni az előbb említett eszközök segítségével. Az eszközök nem ördöngösek, és a könyvtár dolgozói szívesen megtanítják használatukat.

Napi rutin, gyógyítás, tudományos munka során kapott-e a könyvtár révén választ a kérdéseire?

Igen. Ritka esetek megoldásában gyakran az segít, hogy a könyvtárhoz fordulok. Általában azonban elmondható, hogy inkább a publikációk megírásához veszem igénybe a könyvtár szolgáltatásait, körülbelül háromszor annyi esetben, mint a gyakorlati munkám segítéséhez. De amit egy publikációhoz elolvas az ember, az később bármikor visszaköszönhet, például egy onkoteamen, az onkológiai betegek interdiszciplináris kezeléstervezésében.

Vannak-e kielégítetlen kérdései, és ennek okai?

Ha lenne sok pénzem, akkor saját finanszírozásból valósítanám meg az igényeimet. Így a könyvtáron keresztül kell beszereznem szinte mindent. Van sok olyan külföldi folyóirat, amely nem jár az országba, nem elérhető, vagy az Adonison van és megfizethetetlen. Ha anyagi lehetőségem engedné, akkor a folyóiratokat saját részemre megrendelném, és szakkönyveket vásárolnék. A jelenleg meglévők 15-20 évesek, és ezért sok tekintetben elavultak. Leggyakrabban az immunhisztokémiai vagy egyéb modern diagnosztikus lehetőségekről nincsenek adatok a rendelkezésre álló könyvekben.

Mennyi időt tölt a könyvtárban?

Általában heti 2-6 órát. Ez attól függ, hogy mennyi munkám van, mennyire tudok elszabadulni az osztályról.

Elégedett-e a jelenlegi nyitvatartási idővel? Ha nem, mi a javaslata?

Igen, elégedett vagyok, hiszen a közleményeket általában otthon jut csak időm elolvasni.

A könyvtárunkon kívül milyen információszolgáltatást vesz még igénybe?

Más intézetek szakkönyveit böngészem az intézetekbe történő látogatások kapcsán. Egyes problémákat sokáig elraktározok, és ha megfelelő könyvhöz csak 1-2 év múlva jutok, akkor is keresem a lehetőséget, hogy megoldhassam a valamilyen szinten függőben hagyott dolgot. Nem riadok vissza attól sem, hogy kongresszusi könyves standokon kiállított könyvekben nézzek utána egy-egy kérdésnek. Ezen kívül kollegákkal kommunikálok telefonon, e-mailen, különlenyomatokat kérek közvetlenül a szerzőtől, és az Internetet használom.

Mit vár a könyvtártól? Van-e könyvtárra vonatkozó véleménye, javaslata?

A szakkönyvek beszerzését nagyon fontosnak tartom. A patológia olyan tudomány, amelyhez teljes mértékben szükség van a szakkönyvekre. A klinikusokat továbbképzik, és a számukra szükséges információ jelentős része nem vizuális jellegű; ellenben a képi anyag illusztrálása alapvető a kórszövettani diagnosztikában. Ezt nem lehet elég szemléletesen leírni, lejegyzetelni, ezt látni kell. Sajnos szakirányú könyv kevés jelenik meg magyar nyelven. Olyan jellegű könyvet pedig, amely a diagnosztizálást megkönnyítené, a speciális, részletes problémák megoldását segítené nem igazán adnak ki Magyarországon. Ez nagy gond, pedig fekete-fehér képekkel is jól lehetne illusztrálni a patológiai kórképeket, sőt egyes esetekben sokkal használhatóbban a színes képekkel szemben. A könyvkiadók azonban preferálják a színes kiadást, így főként a külföldi könyvek árai megfizethetetlenek.

A szakember szemével nézve az lenne az ideális, ha minél több folyóiratot, illetve könyvet helyben megtalálhassak, ha pedig nincs meg helyben, akkor is hozzáférhessek belátható időn belül. Véleményem szerint az intézményi költségvetés sokkal nagyobb hányadát kel-

lene a jelenleginél beszerzésre biztosítani. A jövőben bízva, ebben ma még csak reménykedhetünk!

Emellett van még egy idillikus álmom is a könyvtárlátogatással kapcsolatban. A könyvtár végül is az olvasókért (és írókért) – olvasni- és írni tudóként – van, és mint említettem, sok kollega megvan az 1-2-...-25-30 éve szerzett tudásával, amelyet legfeljebb néhány orális fórumon kiegészített autentikus vagy kevésbé autentikus információval bővít ki. Ez az olykor elég alacsony színvonalú orvosi ellátás egyik komponense. Márai Sándor írta egyik Naplójában, hogy a naplót nem csak írni, hanem olvasni is kell. Nem kevésbé így van ez a szakirodalommal is. Az említett idillikus álom arra vonatkozik, hogy – ha már saját könyvtárakra nem telik – többen veszik aktívan igénybe az orvosi szakkönyvtárat, és ez által szakmájukat művelten művelik. A magam részéről igyekszem fiatalabb kollegáimat ebben a szellemben tanítani.

Szerző elérhetősége:
Abonyi Szilvia: (06)-76-481-781

Egy orvosi könyvtár szerepe és jelentősége a rutin feladatokat, a mindennapi gyógyítást végző kórházakban

Fehér Éva
Megyei Jogú Város Kórháza Orvosi Könyvtára - Nagykanizsa

Tizennégy éves klinikai majd harmincöt éves osztályvezetői munka után fogalmazom meg egy kórházi orvosi könyvtár munkájával kapcsolatos gondolataimat, a teljesség igénye nélkül, az alábbi szempontok alapján.

1. Hogyan segít a könyvtár a mindennapi gyógyításban jelenleg és évtizedekkel korábban.

2. A könyvtár és könyvtáros szerepe a kórházi orvos tudományos munkájában.

3. A könyvtár és a könyvtáros szerepe az egészségügyi középkáderek továbbképzésében.

4. Milyen feltételek esetén tud eleget tenni a kórházi könyvtár a jövő kihívásainak.

1. Először arról kell szólni, hogy az ötvenes években a szakirodalom a mainak csak csekély töredéke volt. Ez részben jó volt, mert nem halmozódott az íróasztalon, majd a székeken az elolvasandó irodalom tömege, mint ma. Ez a halmozás ma mindaddig tart, amíg a rendszerető feleség vagy titkárnő ki nem jelenti „hogy vagy ezek távoznak vagy én".

Az ötvenes évek kevés irodalma részben hátrányt is jelentett, mert nem kaptunk annyi segítséget egy-egy betegünk diagnózisához, illetve terápiájának felderítéséhez, vagy egy-egy tudományos előadás, közlemény összeállításában, mint ma.

Ezekben az években a Magyar – Petrányi belgyógyászata és egy vagy két nehezen beszerezhető külföldi monográfia állt a belgyógyász rendelkezésére. Folyóiratok közül az Orvosi Hetilap, és a Magyar Belorvosi Archívum ill. néhány (a kórház gazdasági igazgatójától kiverekedett) külföldi folyóirat. Ma az irodalomban a bőség zavarának útvesztőjében kell jártasságot szerezni, és ebben nagy segítség egy jó könyvtáros és a Medline, illetve az internet. Nagyon fontos, hogy a napjainkban egyre hatványozódó ismeretanyagban megtaláljuk a keresés módszerének útját, és nem kell – mint a korábbi évtizedekben – az olvasott irodalomból feljegyzéseket készíteni, amelyeket sohasem találtuk meg akkor, mikor arra szükség lett volna.

2. Nagyon lényeges az is, hogy a kórházi belosztályon tudományos munka is folyjon a gyógyítás mellett.

Az sem jó, ha az osztályvezető főorvos a tudományos munkát fontosabbnak tartja a mindennapi gyógyító munkánál. Ez a tudományos munka lehet egy kazuisztikus esetismertetés, vagy átfogóbb munka is. Ez ritkán világirodalmi színvonalú, de hasznuk többirányú.

- Egy-egy téma, eset feldolgozásánál, utánolvasásánál a gyakorlatban, a gyógyításban is felhasználható gondolatokat adnak.
- Az orvosaink megtanulnak tudományos ülésen előadni, és a vitához hozzászólni. Ide kapcsolódik az is, hogy igen fontos, hogy egy osztály rendszeresen tartson külföldi folyóiratokból referáló órákat.

Ebben nagy szerepe van, a jól vezetett kórházi könyvtárnak.

Több szempontból hasznosak az osztályos külföldi folyóirat referálások: rákényszeríti a beosztott orvosokat az idegen nyelv tanulásra, a rendszeres olvasásra. Igaz ma már elég csak angolul megtanulni. Referáláskor a fiatal orvos jártasságot szerez egy téma előadásában, a hallgatóság előtti szereplésre.

3. Fontos szerepe van a kórházi könyvtárnak, a könyvtárosnak a középkáderek továbbtanulásához nyújtott segítésében. Többek között az egészségügyi főiskolások, diplomás ápolónők szakdolgozatához, egészségügyi szakdolgozók pályamunkáihoz, kongresszusi előadásaihoz, valamint a továbbképzésekhez tud felbecsülhetetlen értékű segítséget adni.

A könyvtáros kreativitása is jelentős szerepet játszik, a kórház középkádereinek szakmai színvonalának kialakításában.

4. Ki kell térni arra, hogy milyen tárgyi feltételek biztosítása esetén tehet eleget, a kórházi orvosi könyvtáros a jövő kihívásainak.

A számítógépes rendszer kiépítése elengedhetetlen egy könyvtár működéséhez. Így a hagyományos információforrások mellett a több szempontú keresést lehetővé tevő számítógépes információforrások. (CD-ROM adatbázisok; Pl.: Medline, Current Contents, Life Sceince stb.), hálózaton elérhető szolgáltatások (pl. Pro Patiente, Springer stb. szolgáltatások) is rendelkezésre álljanak.

Az információs rendszer kiépítése során – mely több fázisban kerül megvalósításra kórházunkban, – reális az esély arra, hogy rövid időn belül szakkönyvtárunk is információs bázissá váljon.

Tehát az orvosi könyvtáros sok segítséget tud adni az orvosnak, középkádernek, az irodalom felkutatásában, kiválasztásában, megszerzesében, de egyet nem tud: „Az orvos vagy a középkáder helyett olvasni".

Szerző elérhetősége:
Fehér Éva: (06)-93-311-500/2249

A hazai egészségügyi, orvostudományi szakirodalmat 1990-től napjainkig megtalálja a Magyar Orvosi Bibliográfia Adatbázisában, amely az intézet honlapján keresztül érhető el a www.medinfo.hu címen. A „súgó"-ban minden keresésre vonatkozó kérdésére választ kap. A bibliográfia kiadványként is megjelenik kéthavonta. Érdeklődni lehet az Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár Bibliográfiai Osztályán *Dr. Kemenes Pál* mb. osztályvezetőnél a 338-4133/112 telefonszámon vagy a *p.kemenes@medinfo.hu* címen.

Internet az elméleti és gyakorlati reumatológia területén

Dr. Balázs Tibor
Békéscsabai Réthy Pál Kórház

Az orvostudományban az ismeretek átadásának módját eddig a szóbeli kommunikáció, a konferenciák, a folyamatos oktatás és az írott szakirodalom jelentette. Az elektronikus információátviteli technológiák gyors fejlődése, beleértve az Internetet is, ugrásszerű előrelépést hozott a kommunikációs módszerekben.

Célkitűzés

A célunk az, hogy feltérképezzük az „új média", az internet adta lehetőségeket mind a gyakorlati, mind az elméleti reumatológia területén való információszerzésben.

Áttekintésünk a reumatológus számára szükséges információkat azok típusa szerinti csoportokra osztva taglalja. Útmutatót ad ahhoz, hogy miként lehet különböző szakfolyóiratokból és könyvekből információkat meríteni, azokat előfizetni, hogyan lehet kapcsolatba lépni szakmai szervezetekkel, reumatológiai témájú levelezési listákhoz csatlakozni, használni orvosi adatbázis kereső programokat. Segítséget ad szakmai konferenciákra való jelentkezéshez, a legfrissebb klinikai gyakorlati módszertani ajánlásokba való betekintéshez, ill. a legújabb kutatási eredmények beszerzéséhez, mindezt az információs sztrádán szörfözve. Amellett nemcsak a szakemberek, hanem a mozgásszervi betegségekben szenvedő betegek is hasznos információkhoz juthatnak.

Szakirodalom

Folyóiratok

Az Interneten számos orvosi szakmai folyóirat, köztük reumatológiai vonatkozású elérhető. A többségük csak tartalomjegyzéket illetve abstractot ad, de rábukkanhatunk teljes szövegű cikkeket közlő web oldalakra is. Ilyenkor a cikkeket legtöbbször PDF-formátumban tölthetjük le, amelyhez Acrobat Reader programra van szükség – ez utóbbi ingyenesen letölthető.

A leggyakrabban olvasott folyóiratok:

Arthritis and Rheumatism
(www.rheumatology.org/ar/ar/html)
Annals of the Rheumatic Diseases
(www.ard.bmjjournals.com
Bailliere's Best Practice in Clinical Rheumatology
(www.wbsaunders.com/catalog/wbs-prod.pl?0950-3579)
Bone
(www.elsevier.nl/inca/publications/store/5/2/5/2/3/3/index.htt)
Clinical and Experimental Rheumatology
(www.clinexprheumatol.org)
Clinical Rheumatology
(link.springer.de/link/service/journals/10067/index.htm)
Journal of Clinical Rheumatology
(www.wwilkins.com/JCR/
Osteoarthritis and Cartilage
(www.hbuk.co.uk/wbs/joc/
Osteoporosis International
(link.springer.de/link/service/journals/00198/index.htm
Physical Medicine and Rehabilitation Clinics
(167.208.232.26/catalog/wbs-prod.pl?1047-9651)
Physical Therapy *(www.apta.org/pt_journal/)*
Rheumatic Disease Clinics of North America
(www.wbsaunders.com/catalog/wbs-prod.pl?0889-587X)
Rheumatology *(rheumatology.oupjournals.org)*
Rheumatology International
(link.springer.de/link/service/journals/00296/index.htm)
Scandinavian Journal of Rheumatology
(www.scup.no/journals/en/j-469.html)
The Journal of Reumatology *(www.jrheum.com)*

Adatbázisok

Igen népszerű a Medline internetes formája, amelyen folyóiratokhoz cím és ISBN-szám szerint illetve kulcsszó alapján igen széles körű bibliográfiához juthatunk:
(www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed/)

Természetesen hazai adatbázisokban is kereshetünk, például az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárban a tagok néhány napon belül hozzájuthatnak a teljes szövegű cikkekhez faxon vagy e-mailben csatolt file formátumban *(www.omikk.hu/omikk/cimlap.htm)*.

Az Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár adatbázisából megtudhatjuk, hogy az orvostudományi folyóiratok milyen intézményekben találhatók meg Magyarországon *(www.medinfo.hu)*.

Diagnosztikai és terápiás útmutatók

Több helyen is találhatunk terápiás útmutatókat és ajánlásokat, például az Amerikai Reumatológiai Kollégium website-ján, sőt megtalálhatjuk a reumatológiai betegségekre vonatkozó diagnosztikai kritériumokat is csokorba gyűjtve *(www.rheumatology.org/research/guidelines/guidelines.html)*.

A CPG a Kanadai Orvostudományi Társaság adatbázisa, benne többek közt reumatológiai betegségek kezeléséhez találhatunk ajánlásokat *(www.cma.ca/cpgs/rheum.htm)*.

Kutatás, továbbképzés

A legtöbb információ az ILAR website-járól kiindulva érhető el

(www.ilar.org/links/links07.htm és www.ilar.org/links/links08.htm)

Van olyan adatbázis, amelyet letöltve fotóval illusztrált anyagot kapunk az ízületi injekciós technika kivitelezését illetően *www.meddean.luc.edu/lumen/MedEd/medicine/Rheumatology/Injections*

Az Arthritis Community Research and Evaluation Unit egy kanadai website *(www.whri.on.ca/acreu.html)*.

Az Osteoarthritis Research Society International tevékenységéről bővebbet az alábbi címen kaphatunk *(oarsi.neology.com/oarsi/)*.

Az Arthritis Research Campaign egy brit ízületi kutatásokat támogató csoport *(www.arc.org.uk)*.

Információk betegeknek

Természetesen a mozgásszervi betegek is kaphatnak hasznos információkat különböző elérési pontokról az interneten keresztül.

Az Arthritis link a betegségekről, lefolyásukról, illetve az alkalmazott gyógyszeres terápiákról tájékoztatja a betegeket *(easyweb.easynet.co.uk/pgardiner/)*.

Az Interactive Patient website-ról ugyancsak a diagnosztikáról, a fizikális vizsgálatról, az alkalmazott terápiás gyógymódokról kaphatnak információkat a betegek *(medicus.marshall.edu/medicus.htm)*.

Az ILAR külön oldalt tart fenn, amelyről szinte minden mozgásszervi betegséggel kapcsolatos, betegek által létrehozott egyesület elérhető *(www.ilar.org/links/links05.htm)*.

Levelezési lista

Vannak olyan levelezési listák, melyekre feliratkozva rendszeresen kaphatunk szakmai információkat, például a reumatológiát tekintve egy e-mailt kell küldeni az alábbi címre: *listserv@listserv.net*.

A levél szövegrészébe be kell gépelni: SUBSCRIBE RHEUMNEWS-L.

Ezután az Oxford Medical Publications rendszeresen küld reumatológiai témájú híreket.

Szakmai információk

E téren van a legnagyobb választék, hiszen mind általános orvosi, mind valamilyen szűkebb szakterületről kimerítő információk kaphatók. A teljesség igénye nélkül néhányat említek meg.

A Doctor's Guide to the Internet *(www.docguide.com)* csaknem minden szakma részére kínál információkat orvosoknak és betegeknek egyaránt, sőt mindenki a szakmája szerint „testre szabhatja" az induló honlapot, s ingyenes regisztrációval hetente küldenek e-mailben friss tájékoztatást.

A Cliniweb *(www.ohsu.edu/cliniweb/)*, a Global Health Network *(www.pitt.edu/HOME/GHNet/GHNet.html)*, a MedNets *(www.internets.com/mednets/)*,a Medscape *(www.medscape.com)*, a Medsurf *(www.medsurf.com)*, minden igényt kielégítő orvosiadatbázis-forrást jelent.

A „Rheuma21st" *(www.rheuma21st.com)* a Novartis által fenntartott részletes reumatológiai adatbázis.

Kongresszusok

A szakmai információkhoz szorosan kapcsolódnak azok a hírek, melyekből naprakészek lehetünk a kongresszusok időpontjairól és helyszíneiről.

A MedMeetings *(www.medmeetings.com)*, valamint az említett Doctor's Guide minden ilyen információt időben közöl.

Az Osteovision *(www.osteovision.ch/fut_meet.html)* adatbázisából minden csontanyagcsere, osteoporosis stb. témájú kongresszus részletei megtudhatók.

Szakmai szervezetek, alapítványok

Az ILAR *(www.ilar.org)* honlapjáról kiindulva gyakorlatilag az egész világ reumatológiai egyesületeinek adatai elérhetők.

Az EULAR *(www.eular.org)* és a PANLAR *(www.panlar.org)* külön honlapot tart fenn számos további kapcsolódási lehetőséggel.

A nagyobb egyesületeknek ugyancsak vannak internet hozzáférései. Például: American College of Rheumatology *(www.rheumatology.org)*, a British Society for Rheumatology *(www.rheumatology.org.uk)* vagy a Canadian Rheumatology Association *(www.arthritis.ca/cra.html)*.

Az International Osteoporosis Foundation honlapja a *www.effo.org/real_index.html* címen található.

A Magyar Osteoporosis és Osteoarthrológiai Társaságnak szintén van honlapja, sőt a kongresszusára már interneten is lehet jelentkezni *(www.osteoporosis.hu)*.

Orvosi kereső programok

Ha a fentiek kipróbálása után sem találunk meg valamit, rendelkezésre állnak a keresőprogramok: Health on the Net Foundation *(www.hon.ch)*, InfoMedical *(www.infomedical.com/nindex.htm)*, MedExplorer *(www.medexplorer.com)*, WebCrawler Health *(webcrawler.com/health/)*, Yahoo! Health:Medicine *(www.yahoo.com/health/medicine)*.

Összefoglalás

Senki se higgye, hogy a közölt lista teljes, hiszen naponta új információk milliói jelennek meg az interneten. Célom csupán az volt, hogy az érdeklődőknek betekintést nyújtsak a virtuális medicina, illetve reumatológia világába, elősegítve a szakmai eligazodást és az információgyűjtést kinek-kinek igénye és ideje szerint.

Szerző elérhetősége:
Dr. Balázs Tibor: (06)-66-441-411/428

Használja Ön is az intézetünkben található Egészségügyi Lakossági Közhasznú Adatbázist, amelyből a legkülönfélébb kérdésekre is választ kaphat. Az adatbázisban megtalálható a segélyszervezetektől a géntérképig minden. Tartalmazza a hazai egészségügyi intézmények, kórházak, klinikák, magánrendelések, alapítványok, érdekvédelmi szervezetek, természetgyógyászati rendelők címeit és egyéb közhasznú adatait. Az adatbázis az intézet honlapján keresztül a *www.medinfo.hu* címen érhető el.

Adatbázis építő:
Serfőző Andrea.
Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár
Bibliográfiai Osztály
Tel.: 338-4133/110 mellék
E-mail: *serfőző@medinfo.hu*

Internetes keresési lehetőségek az orvostudomány területén

Kührner Éva
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Jósa András Megyei Kórház Kállay Rudolf Orvosi Könyvtára Nyíregyháza

Az interneten sokszor órákat eltöltünk ide-oda szörfözéssel anélkül, hogy megtalálnánk a egyes becslések szerint több mint 125 millió dokumentum között azt az egyet, amelyet meg akarunk keresni.

Az eligazodás megkönnyítésére keresőket építettek be. A multidiszciplináris információ-halmazt a keresők zöme tematikusan csoportosítja (például Altavizsla, Hudir). Így nem fordulhat elő megfelelő témacsoporton belüli kereséskor, hogy például a szív beírásakor tudományos és művészeti tárgyú információkat egyaránt kapunk.

Vannak azonban olyan tematikus kiindulópontok is, amelyeket kimondottan az egészségügy iránt érdeklődőknek állítottak össze.

Munkámban a magyar nyelvű orvos-egészségügyi oldalakat foglaltam össze a különböző felhasználói körök szempontjából.

Vannak elsődlegesen egészségügyi szakembereknek, valamint a nagyközönség számára készült egészségnevelési oldalak, és szerencsére gondolnak a könyvtárosok munkájának megkönnyítésére is.

Az **egészségügyi szakemberek** tájékoztatásának sarkalatos kérdése, hogy minél frissebb és teljesebb orvosi információkhoz jussanak. Ezt a célt szolgálják a világhálón megjelenő orvosi adatbázisok, például a szabadon hozzáférhető Medline, vagy a böngészési lehetőség különböző dokumentumarchívumokban. Ugyancsak az orvostársadalom számára fontosak a továbbképzési, és kongresszusi időpontok, a pályázati és álláslehetőségek, valamint az orvosi szervezetek és intézetek címeinek, tevékenységének ismerete. A gyógyítást segíti a módszertani levelek és rendeletek naprakész ismerete is.

Felismerve az igényeket, ma már több magyar orvosi weboldal (Medinfo, Midilink, Pro-Patiente stb.) is megfelel ezeknek az elvárásoknak. Meg kell jegyezni, hogy az orvosoknak szánt információk gyakran ingyenes regisztrációhoz vannak kötve (például Pro-Patiente), ezzel is távol tartva az illetéktelen böngészőt.

A **laikus felhasználót** elsősorban egészségnevelési szándékkal célozzák meg. Számukra közérthetően ismertetett orvosi érdekességek, az egészség megóvását szolgáló felvilágosító írások tömege található az interneten (Previnet, Házipatika, ELKA). Találnak információkat elsősorban a vény nélkül hozzáférhető gyógyszerekről, a betegeket érintő jogszabályokról és betegszervezetekről is. Sok, elsősorban orvosoknak szánt honlap is tartalmaz egészségügyi felvilágosító tudnivalókat.

A felhasználók között találjuk a **könyvtárosok**at is, akiknek igényük van a könyvkiadói információkra, hiszen így szerezhetnek a leggyorsabban tudomást az új kiadványokról, s az sem elhanyagolható, hogy a legtöbb kiadó lehetővé teszi egyúttal az elektronikus megrendelést is.

Ma már nem utópia a könyvtárközi kölcsönzés internetes lebonyolítása, amely gyorsabbá teszi az igények teljesítését. Ehhez elengedhetetlen a lelőhelyek felkutatása az elektronikus lelőhelyjegyzékkel valamint, az online katalógusok használata.

Konkrét egészségügyi információkat szerezhetünk az elektronikus dokumentumokat, tartalmazó archívumokból. Ma már hozzáférhető az Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár által kifejlesztett Magyar Orvosi Bibliográfia és a National Library of Medicine általi Medline is elektronikus formában. Információt nyújthatunk olvasóinknak a világhálózat segítségével módszertani levelekről, kongresszusi időpontokról, társaságokról és egyesületekről, s megnézhetjük sok intézmény katalógusát.

A legtöbb honlap lehetővé teszi az átjutást más nagy gyűjtemények be, így elkalandozhatunk a szakmánktól távol eső könyvtárakba is. Ez különösen akkor fontos, amikor az egyre gyakrabban előforduló határterületi

kérdés megválaszolását várja tőlünk az olvasó. (pl. iskola-egészségügy témában kereshetünk a közkedvelt pedagógiai adatbázisban, a PAD-ban is.)

Fontosabb egészségügyi csomópontok a web-en

Medinfo (www.medinfo.hu)

Az orvosi könyvtárak egykori központja, ma az egészségügyi szakterület országos szakkönyvtára, amely, az Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár az Egészségügyi Minisztérium közvetlen irányítása alatt áll. A minisztérium munkatársainak, a körzeti orvosoknak, a könyvtárosoknak valamint a betegeknek információval való ellátását, az internet lehetőségeit felhasználva. A szerencsésen megújult honlap nagyban segíti a könyvtárosok munkáját is.

Az Általános információk alatt a Medinfo-ról szerezhetünk alapvető ismereteket, s átjárást találunk más egészségügyi intézetek (egyetemek, minisztérium, Gyógyinfok stb.) honlapjaihoz.

Az Országos Egészségügyi Szakkönyvtárban találjuk meg a könyvtár on-line katalógusát, az ingyenesen használható Magyar Orvosi Bibliográfiát, a MOB-ot, melyben 1990-től kereshetünk szakirodalmat. Itt hozzáférhetők a könyvtárosok mindennapi munkájához szükséges lelőhely- és gyarapodási jegyzékek. Hasznos összeállítás a módszertani levelek bibliográfiája és a folyóiratok szerzői utasítása is.

Más úton is eljuthatunk az orvosi bibliográfia elektronikus változatához, mégpedig a Szolgáltatások menüpontból, s innen lesz lehetséges a könyvtárközi kölcsönzés elektronikus bonyolítása is.

Az egészségügyi dolgozók számára összeállított közérdekű információk pont alatt szakmai protokollokon szakirodalmi válogatáson kívül betegtájékoztató információk is helyet kaptak.

Az E-vonal menüpont Karrierközpontja álláskeresésben segítheti az egészségügyi dolgozókat.

Pro-Patiente (www.pro-patiente.hu)

Az első olyan magyar nyelvű szolgáltatás, amely 1995 óta közöl az orvostársadalom és a nagyközönség számára orvosi és egészségvédelmi, ismeretterjesztő információkat. A szerver szolgáltatásai díjmentesen használhatók, bár bizonyos részei ingyenes regisztrációhoz vannak kötve.

A jelenleg elérhető sok ezer dokumentum közül az Egészség-életmód rovat az egészséggel és életmóddal kapcsolatos máshol még nem közölt egészségügyi felvilágosító írások, az idegen nyelvről lefordított cikkek teljes szövegének, valamint az egészségnevelési céllal írt könyvek (Orvos a családban) és folyóiratok elektronikus változatainak (Pulzus, Ideál) gyűjteménye. De vannak információk a vény nélkül kapható gyógyszerekről is. Az Orvosi Újdonságokban a New York Times Syndicate Health News Service írásainak lefordított cikkei olvashatók. A Hírek rovat a Népszabadság egészségügyi írásait szedi csokorba. Az Orvostudomány rovat használata ingyenes regisztrációhoz van kötve.

Megtalálhatók benne az eredeti orvosi közleményeken, a könyvkiadók, és társaságok hírein, valamint a kongresszusi naptáron kívül jelenleg húsz magyar orvosi folyóirat cikkeinek teljes szövege illetve az összefoglalóik. Örvendetes hogy, az utóbbi időben felújított folyóirat-összeállítás a lapok régebbi számait is tartalmazza, vagyis archívumot alakítottak ki.

Az egyes rovatokban keresőablak kínálja a névre, és a tárgyszóra keresés lehetőségét.

Fontos szolgáltatásaként nyújtja a Medline orvosi adatbázis szabad használatát, a gyógyszertár rovatban a gyógyszerismertetéseket, valamint kapcsolódási lehetőségeket magyar és külföldi honlapokhoz.

Medilink (www.medibit.hu)

A legújabb és igen átfogó egészségügyi linkgyűjtemény. Minden olyan információhoz eljuthatunk innen, amely az orvosokat és a laikusokat érdekelheti az egészségügy területén. Az egészségügyi intézmények linkkel a hazai egyetemek, kormányzati szervek, érdekképviseleti és civil szervezetek, valamint kórházak érhetők el. De felkereshetők e honlapról külföldi egyetemek, tudományos társaságok, nemzetközi szervezetek és virtuális klinikák is.

Az Orvosi szakmák link mögött folyóiratok szakmai anyagai, kórképek és címgyűjtemények találhatók. Böngészni lehet több mint ötven magyar elektronikus orvosi folyóiratban is.

Az Elektronikus lapszemle lehetővé teszi az Elender napi frissítésű magyar nyelvű válogatásának a használatát. Kilépési lehetőség van a külföldi és a magyar online könyvtárakba, s egy csokorba gyűjtötték a mindennapi munkát segítő interneteszközöket pl. hírcsoportokat és levelezőlistákat. Nagyon fontos feladata a rendszeres önképzést segítő Továbbképzés holnapgyűjteménye, amelyben sok egészségnevelési tudnivalót is

találunk itt, míg a Vegyes pont alatt az állásbörzétől a kiadókon át a kongresszusi naptárig számtalan hasznos dologról szerezhető információ.

Magyar egészségügyi honlap (www.medicine.iif.hu)

Azzal a céllal indult 1998 elején e vállalkozás, hogy naprakészen informálja az egészségügyben dolgozókat. Csokorba gyűjtötték a gyakorlati munkához leginkább szükséges linkeket. Eljuthatunk egyetemekhez, kórházakhoz, a minisztériumhoz, társaságokhoz, gyógyszergyárakhoz és egyéb egészségügyi intézményekhez például Gyógyinfokhoz. Fontos pontja a Szolgáltatások, ahonnan felkereshetünk magyar adatszolgáltató és oktató intézményeket. A külföldi szolgáltatások között kitűnő orvosi linkkatalógust és többféle Medline-hozzáférést is találhatunk, mindezt jól áttekinthetően.

Fontosabb intézeti honlapok

Egészségügyi Minisztérium (www.nepjoleti.gov.hu)

A minisztérium megújult oldalai sokrétű szolgáltatást nyújtanak. Hozzájuthatunk az egészségüggyel kapcsolatos jogszabályok teljes szövegéhez. A Nemzetközi kapcsolatok pontból találjuk meg a PHARE- és WHO-információkat. Linkek mutatnak a leglényegesebb egészségügyi területekre (például: Gyógyinfok, Medinfo).

A minisztérium honlapjáról is eljuthatunk a szabadon hozzáférhető Medline-hoz, s rajtuk is találunk itt részletes intézményi adattárat.

GYÓGYINFOK (www.gyogyinfok.hu)

Az Egészségügyi Minisztérium Gyógyító-Ellátási Információs Központja a szakminisztérium szervezési, módszertani és tudományos kutatóintézete az egészségügyi informatika területén.

Feladata továbbá a gyógyító-megelőző ellátás közgazdasági folyamatainak szervezése is. Itt is csokorba gyűjtötték a fontos kapcsolódási pontokat. A szekszárdi intézet honlapjáról elsősorban a betegellátás adminisztratív teendőihez kaphatunk hasznos segédanyagokat. Letölthetők kódállományok, programok, szabálykönyvek (például a HBCS és BNO). A járó- és fekvőbeteg-ellátás legfontosabb teljesítményadatait, statisztikáit szintén megtaláljuk rajta, valamint rendszeresen közli az egészségügy havi statisztikai jelentéseit.

Egészségügyi Szakképző és Továbbképző Intézet (www.eti.hu)

Az intézet feladata az egészségügyi szakdolgozók képzése és továbbképzése. Ennek megfelelően épül fel a honlapja is. Tudnivalókat közöl a pályázati lehetőségekről, a pontszerző továbbképzésekről és a távoktatásról. Az intézet által kiadott ETI-Info teljes szöveggel olvasható, s az érdeklődő hosszú listát talál a kiadványairól is.

Orvostudományi egyetemek

DOTE (www.dote.hu),
POTE (www.pote.hu),
SOTE (www.sote.hu),
SZAOTE (www.szote.u-szeged.hu)

Valamennyi orvostudományi egyetem honlapja közli a szervezeti felépítést, a felvételi, és a továbbképzési lehetőségeket, a pályázatokat. Központi könyvtáruk az általános tájékoztatáson és a szolgáltatások ismertetésén túl, összegyűjt magyar és külföldi kapcsolódási pontokat, s betekintést enged a nyilvános katalógusba (OPAC). A beiratkozott, regisztrált olvasóknak néhol lehetőség nyílik a könyvtárban meglevő adatbázisok használatára is.

Egészségnevelési profilú webhelyek

Házipatika (www.hazipatika.hu)

Az első hazai web-verseny nyertes lapja igazi egészségnevelési, felvilágosító honlap, amely elsősorban a laikusokat célozza meg, de hasznos lehet a szakemberek számára is.

A lapon összegyűjtöttek **Érdekes cikkeket** témák szerint csoportosítva. A **Jó tudni** menüpont társaságok, egyesületek és egyéb fontos címek gyűjteménye, de megtalálhatók a kötelező védőoltásokra vonatkozó adatok is. Értékes információkat kínálnak a különböző egészségügyi tesztek, az orvosmeteorológia és a testtömegindex-kalkulátor.

Az elsősorban a laikusoknak készülő **Gyógyszerkeresőben** vény nélkül kapható gyógyszerekről kaphatunk felvilágosítást. Külön-külön csoportosításban közlik a szakembereknek és a szakmán kívüli érdeklődőknek a fontos magyar és külföldi **Egészségügyi linkeket**.

Patikanet (www.patikanet.hu)

Ismeretterjesztő oldal cikkekkel és gyógyszerismertetőkkel. Orvosoknak és egészségügyi dolgozóknak regisztráció után szakmai információkat is nyújt.

Összegzés

A néhány éves múltra visszatekintő egészségügyi honlapok állandóan tökéletesedve, formailag és tartalmilag megújulva jelennek meg a használók előtt. Tanulva a kezdeti hibákból, az itt bemutatott magyar weboldalak már igazán jól használhatók a mindennapi orvosi-egészségügyi és könyvtári gyakorlatban. Nekünk, könyvtárosoknak pedig nagyban megkönnyítheti mindennapi munkánkat, ha kellően ismerjük a lehetőségeket.

Szerző elérhetősége:
Kührner Éva: (06)-42-465-666/1392

Hírek az Egészségügyi Lakossági Közhasznú Adatbázisból

Az adatbázis a **http://vega.medinfo.hu/weblap/leika/leikaindex.html** címen érhető el. Érdeklődni a 266-0405, 338-4133-as telefonszámon a Tájékoztató Szolgálatnál lehet.

Internetes diétás adatbank

A vegyes étrenden élő, egészséges embernek nincs szüksége tápanyag-, vitamin- és ásványianyag-kiegészítésre, ám sokan vannak olyanok is, gondoljunk csak a terhes nők fokozott vitamin- és ásványianyag-szükségletére, akik ezeknek hasznát veszik. Az elmúlt években a gyártó cégek seregnyi készítményt hoztak forgalma, és sok százezer tudományos cikk is megjelent e témakörben. A tájékozódást elősegítendő az amerikai Nemzeti Egészségügyi Intézet háromszázezer készítményt, illetve cikket magában foglaló adatbázist készített, ami Interneten hozzáférhető a http://dietary-supplements.info.nih.gov. címen. *(Magyar Nemzet 1999. április 22.)*

Angyalkert reformóvoda

Allergiás, táplálékallergiás, asztmás, lisztérzékeny, cukorbeteg és egészséges gyerekeknek. Ovo-, laktovegetáriánus étkezés, speciális diéta, sóbarlang, talpmasszázs, stresszoldás, agykontroll, mozgásfejlesztés, egészséges életmódra és a természet szeretetére való nevelés, integrált és tevékenységközpontú program, differenciált képesség- és személyiségfejlesztés, diszlexia-prevenció, logopédia, angol nyelv, iskola- előkészítés, képzőművészet, úszás stb. Kis létszám, családias légkör, nagy kert. Folyamatos felvétel két éves kortól. BP. XV., Szent Korona útja 3. (M3-nál) 307-0009, 06-30/9331-831, Nánai Edit; Egészségsziget Alapítvány. *(Ideál 2000. 11. évf. 6 sz.)*

Betegségekről a hálón.

Új kezdeményezés indult az Interneten, melynek célja a különféle megbetegedésben szenvedők betegségük tünettanáról, a kivizsgálás és a kezelés lehetőségeiről és a betegség lefolyásáról részletes információkhoz juthassanak a http://www.konzilium.hu néven elérhető el a szolgáltatás. *(Patika Tükör 2000. 8. évf. 11.sz.)*

Betegségekről a hálón.

Új kezdeményezés indult az Interneten, melynek célja a különféle megbetegedésben szenvedők betegségük tünettanáról, a kivizsgálás és a kezelés lehetőségeiről és a betegség lefolyásáról részletes információkhoz juthassanak a http://www.konzilium.hu néven elérhető el a szolgáltatás. *(Patika Tükör 2000. 8. évf. 11.sz.)*

Orvostudományi-Egészségügyi Könyvtári Napok 2000

Az **Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár (MEDINFO) 2000. november 21-e és 24-e között rendezte meg az Orvostudományi-Egészségügyi Könyvtári Napok című** kiállítással egybekötött szakmai találkozót.

A rendezvény célja a kapcsolatépítés elősegítése volt az egészségügyben és a könyvtárügyben dolgozók, valamint a szakterületen működő folyóirat-és könyvkiadók között.

Sor került a hazai könyvtárügy áttekintésére, különös tekintettel az egészségügyi szakterületen működő intézmények helyzetére, továbbá az intézményekben tevékenykedők szakmai és szakirodalmi igényeire, az egészségügyi szakterület információ technológiai helyzetének elemzésére, a könyv-és folyóirat kiadók szakmapolitikájának és kiadványaiknak bemutatására a szakemberek, a szakkönyvtárosok és az érdeklődők részére. Szó esett az egészségügyi szakterületen dolgozó szakkönyvtárak és szakkönyvtárosok helyzetéről is.

A rendezvény helyszíne az intézet központi könyvtárának olvasóterme, aulája és tanácsterme volt a Budapest, VIII., Szentkirályi u. 21-ben.

Az előadások délelőtt 10 és -12 óra között hangoztak el. Délutánonként a látogatók egymással, az intézettel és a kiállított termékekkel ismerkedhettek meg.

A szakmai találkozó alkalmával került sor a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének 3. tisztújító taggyűlésére.

Előadóink az egészségügy, a könyvtárügy, valamint a könyv- folyóirat szerkesztés- és kiadás kiemelkedő személyiségei voltak.

Kiállítóink között üdvözölhettük a szakterület számos könyv- és folyóirat-kiadóját.

A hallgatóság az egészségügyi intézmények szakembereiből, szakkönyvtárosaiból és más érdeklődőkből tevődött össze.

Érzésem szerint a rendezvényen elhangzott előadások mindnyájunkat gazdagítottak, a régi kapcsolatok újraéledhettek s új, értékes kapcsolatok születhettek.

Remélem, hogy a jövő évben ismét találkozunk. Az előadások anyaga honlapunkon elérhető lesz.

Szekeres Zsuzsanna
könyvtárigazgató

Röviden a MOKSZ országos értekezletéről

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének beszámoló és tisztújító taggyűlésére 2000. november 21-én került sor a Medinfo-ban. Az 1996 októberében alakult szervezet az Orvostudományi-Egészségügyi Könyvtárinapok szakmai programjainak keretében rendezte meg 3. országos értekezletét.

Freisinger Jenő elnöki beszámolója a MOKSZ első, 1996 és 2000 közötti ciklusának eseményeiről, a szervezetté válás folyamatáról, a kapcsolatépítésről, a regionális és országos rendezvényekről szólt, amelyek közül kiemelkedik az orvosi könyvtári hálózat 50. évfordulójának megünneplése, valamint az ehhez kapcsolódó jubileumi évkönyv megjelentetése. Az elnök úr beszélt az Orvosi Könyvtáros újbóli megjelentetéséről, a Medinfo-val kötött együttműködési szerződésről, s vázolta a MOKSZ előtt álló feladatokat, valamint alapszabály-módosítási javaslatokat terjesztett be.

Freisinger Jenő javasolta javaslatait az új elnökségnek az Orvosi Könyvtáros szerkesztőbizottsági munkájának megszervezését, a Hírlevél megjelentetését, a továbbképzést, a minisztériumokkal való tárgyalást, a Magyar Könyvtárosok Egyesületével egyenjogú félként az együttműködést, a Medinfo-val kötött szerződés éves aktualizálását 2001-re, a könyvtáros szervezetek tanácskozási fórumának összehívását, a külföldi könyvtáros-szervezetekkel a további kapcsolatok bővítését, a könyvtárak statisztikai adatainak feldolgozását, két regionális értekezletet megtartását (Kelet-illetve

Nyugat-Magyarországon), tájértekezlet Nyíregyházán, míg országos értekezletet Budapesten, és szeretettel meghívta a tagságot a Szent László Kórház avatandó könyvtárába. Végül megköszönte a tagság támogatását, hogy megtehette, amit tudott, köszönte az elnökség, az ellenőrző bizottsági tagok és a társadalmi munkával segítők munkáját.

Az elnökségből Balogh Margit a szervezet nyilvántartásáról és gazdálkodásáról, míg Beniczky Gáborné a szervezett szakmai utakról számolt be. Süttő Gézáné alelnök a gyógyszergyári könyvtári terület képviseletében, értékelte az elnökség szakmai munkáját.

(E beszámolók rövidesen külön füzetben, jelennek meg amelyet a tagkönyvtáraknak postázunk majd.)

A jelenlevők elfogadták a beszámolókat, majd az elnökség leköszönt. Ezután a választásra került sor. Az új elnökség tagjai a következők: **Balogh Margit** elnök, Nemzetközi Pető Intézet; elnökségi tagok: **Beke Gabriella,** Zala Megyei Kórház; **Beniczky Gáborné,** OEIIK (Medinfo); **Czier Zsuzsa,** BAZ Megyei Önkormányzat Kórház és Rendelőintézet; **Erdeiné Törőcsik Katalin** (EB), Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Kenézy Gyula Kórház-rendelőintézet, **Kührner Éva,** SzSzB Megyei Önkormányzat Jósa András Kórház; **dr. Marton János,** SZOTE Központi Könyvtára; **dr. Vasas Lívia** (EB), SE Központi Könyvtára; **dr. Virágos Márta** (EB), DE Kenézy Könyvtára; **dr. Wolf György** MTA KOKI.

Az elnökség 2000. december 12-én 10,30-kor tartja alakuló ülését a Nemzetközi Pető Intézet Könyvtárában.

Balogh Margit

Rendezvénynaptár 2001. első negyedév

Időpont	Rendezvény	Elérhetőség
Belföldi rendezvények		
2001. január 29 - február 2.	„Minőségbiztosítási tréning" Kecskemét	Informatikai és Könyvtári Szövetség
Külföldi rendezvények		
2001. január 29 - 31.	International BOBCATSSS Symposium on Library and Information Science - OPEN 2001: Knowledge, Information and Democracy in the Open Society: the Role of the Library and Information Sector, Vilniusz, Litvánia	www. bobcatsss.com
2001. január 28. - február 2.	„Libraries, Museums and Archives: a collaborative venture in the digital age - INE Seminars", London, Egyesült Királyság	e-mail: louise.lantaigne@ NLC-BNC.CA

Könyvismertető

Dotte, Paul: A betegek mozgatása és aktivizálása

Springer Tudományos Kiadó Kft., 2000.

A világban már jól ismert, egyik legdinamikusabban terjedő betegmozgatási módszer magyar nyelven most megjelent kötete minden bizonnyal népszerű lesz a hazai olvasók körében is. Varázsa abban rejlik, hogy egyedülállóan, a testmechanika alapelveinek ismereteire támaszkodva helyezi új alapokra a betegek mozgatását.

A gazdagon illusztrált műben a szerző az egyes gyakorlatokat csoportosítva vizuális információkkal mutatja be, ezzel is segítve a módszer könnyebb elsajátítását.

A könyv szakmai erényei különösképpen:

- egyszerű, kézenfekvő technikákat sorakoztat fel, amelyek tudományos megalapozottsággal, egymásra épülve alkotnak egységes módszert;
- a gyakorlatok technikai kivitelezése nem személytelen; következetesen figyelembe veszi a beteg meglévő, illetőleg fejleszthető képességeit, készségeit, és a feladatok végrehajtásában igényli a beteg aktív részvételét;
- a gyakorlatok felépítésében az ápoló gerincének védelme, azaz a gerincet veszélyeztető rizikófaktorok kivédése egyenrangú szerepet kap;
- a beteg mozgatása a technika elsajátítása révén nem nehéz fizikai megterheléssel járó feladat többé.

Ez a módszer kiváltja, illetve magában hordja a beteggel való kommunikáció teljes szintjét.

Így a módszer elsajátítása nemcsak az ápolók ügye az ápolókért, ennél sokkal tágabb perspektívát nyújt, nevezetesen a beteg önállóságának lehetőségét, sőt a gyógyuláshoz vezető utat is.

A módszer ismeretében a beteg mellett munkát végző személy olyan ápolási tervet képes kidolgozni, amelynek alapján részesévé válik a progresszív betegellátásnak és a gyógyulási folyamat lerövidítésének.

A könyv elsősorban a betegek mellett munkát végző ápolóknak nyújt segítséget, de hasznos valamennyi, a betegekkel kapcsolatba kerülő személy, így az orvos, a gyógytornász, a körzeti nővér, a mentőápoló, a beteghordó, sőt a laikus családtag részére is.

Fordította:

Dr. Dotterweichné Józan Klára
Dr. Ladányi Pál

A könyv megjelenéséhez szakmai támogatást nyújtott az Országos Alapellátási Intézet.

Az Országos Egészségügyi Szakkönyvtárban található külföldi folyóiratok referátumai

Sarchet, M. P.: IP/PC desktop video-conferencing for nursing preceptoring and evaluation.
Medical Reference Services Quarterly 2000, 19,1,77-80.
Hordozható személyi számítógép segítsége a nővér oktatásban és az eredmények kiértékelésében.

A Buffaloi Egyetem személyi számítógépes információ technológiájának jóvoltából a nővérképzés - előnyére, - teljesen megváltozott.

Megfelelő számítógéppel (233 MHz processzorral, 64 MB DIMM RAM és két hard drive-val, amelyek Windows 95 alatt futnak) és a Zydacron Z 350 CODEX ISDN-BRI integrálásával olyan számítógépes rendszert hozták létre, amellyel a nővéroktatással kapcsolatos kérdéseket az egészségügyi intézmények megtárgyalhatják.

További információk a következő címen érhetők el: seagob@cbi11.cbil.vcu.edu

(A referáló szerint: a cikk érdekessége, hogy felhívja a figyelmet arra: olyan egészségügyi intézmények is képesek egymás segítségére lenni, amelyekben kisebb a létszám és gyengébb a felszerelés, mint a nagy központi kórházakban. E célból egy olyan hálózat építendő ki, talán nem is a vázolt drága felszereléssel, amely a említett feladatokat, így az orvostovábbképzést is, jobban meg tudja oldani.)

Ladd, R.: Food for thought. Recipes for the new century.
Medical Reference Services Quarterly 2000, 19,3,89-93.
Szellemi táplálék. Receptek az új évszázadhoz.

A könyvtáraknak, még a közelmúltban is, az információk tárolása volt az alapvető tevékenységük. Ez a szerep változóban van. A számítógép bevezetése az információkat közkincsé tette a könyvtárak feladata az lett, hogy a közönséget olyan tájékoztatással ellássa, amelyet az érdekelt kiértékel, s felhasználásával újabb információkhoz juthat

Az Észak-Karolinai egyetem Egészségtudományi Könyvtára azt tűzte ki célul, hogy tanulást elősegítő könyvtárrá alakuljon át. Evégett az egyetem dolgozói és hallgatói számára egy új stratégiát alakítottak ki, amelynek központjában a Média Konyha áll.

Ez a játékosan hangzó cím arra szolgál, hogy ne rettentsék el az érdeklődőket olyan fogalmakkal, amilyen „high tech", vagyis fejlett technikai követelményrendszer alkalmazása. De míg a konyhában a sütőben készül el az étel, addig az új rendszerben a számítógép és a programok a fő szereplők, s a szakácsokat és a szakácskönyveket a számítástechnika szakemberek helyettesítik.

A könyvtár szakemberei aktív közreműködésre serkentik a hallgatókat, akik gyakorlatok során sajátítják el a különböző technikákat. Ezekkel közvetlen „on-line" kapcsolatba léphetnek az interaktív konzulensekkel és a világháló különféle tanfolyamainak anyagával.

Az egyetem „konyhája" a következő „eszközöket" használja fel a célok eléréséhez:

- világháló és a közvetlen kapcsolatok fejlesztése és közreadása (Macromedia Dreamweaver, Netscape Composer, Allaire HomeSite)
- az „on-line" adatainak közlése (Adobe Acrobat)
- képalkotás (Adobe Photoshop)
- interaktiv konzultációk (Macromedia Autheware)
- audiovizuális fejlesztés (Adobe Premiere)

A könyvtár az alábbi szolgáltatásokat nyújtja:

- önkiszolgálás vagyis a felhasználó segítség nélkül keresi meg és használja fel a „Konyha" által nyújtott lehetőségeket
- konzultációs szolgálat: a felsorolt rendszerek segítségével választ ad a felhasználó kérdéseire
- osztályos foglalkozás során a nevezett rendszerek felhasználásának ismertetése
- „on-line" segítség" igénybevételével a Media Konyha honlapján (http://www.hsl.unc.edu/mk) módszereket és ötleteket közölnek a különböző feladatok megoldásához.

Brittain, J. M.: Delivery of informatics education and training.
health libraries review 2000, 17, 3, 117-128.
Az informaciótechnológia tanítása és gyakorlása.

Ismeretes, hogy az élet bizonyos területein, így a üzleti világban és az iparban az információtechnológia lényegesen megnövelte a munka hatásosságát. Az egészségügyben ugyanakkor, annak ellenére, hogy az elmúlt időkben hatalmas összegeket invesztáltak be pl. az angolszász országokban, hasonló fejlődés nem következett be. A szerző szerint ennek az az oka: az egészségügyben külsősökkel végeztetik az információs technikákat, ahelyett, hogy az egészségügyi dolgozókat tanítottak volna be azokra a különféle szintű feladatokra, amelyek a napi munkájukhoz szükségesek. Fogalmi zavarok szintén hozzájárulnak a nehézségekhez. A szerző a következő felosztást ajánlja:
információk keresése klinikai célból;
b) információk az egészségügyi adminisztrációra vonatkozóan;
c) információk az egészségügyi fejlődési irányzatokra vonatkozóan (például. az epidemiológia).

A fogalmak tisztázására is szükség van: az orvosi informatika segíti a kórisme megállapítását és a gyógykezelést, míg az egészségvédelmi informatika speciális terület, melyben orvosi fizikusok és egyéb kutatók dolgoznak, akiknek kevés közük van az a) és b) tárgykörökkel foglalkozókhoz.

Az egészségvédelmi könyvtáros mindezekkel a diszciplinákkal foglalkozik, de természetesen a klinikai kérdéseken van a nagyobb hangsúly, mint az esetleges adminisztratív problémákon. Ebbe az információs forradalomba a könyvtárosok még nem tudtak teljesen bekapcsolódni ezért hasznosságukat hangsúlyozva nagyobb szerepkört kellene vállalniuk.

A fenti elgondolásokkal egyetértésben elkezdődött a vázolt technikák elsajátítása különféle tanfolyamokon, amelyeket az IM & T (Information Management and Technology = jártasság az információk megszerzésében, illetve a szaknyelv megismerése) specialistái tartanának. Az utóbbiak nem egy homogén csoportot alkotnak, akik az információk aspektusait ismerik, míg mások inkább a tervezésben, a telepítésben vagy az operációs rendszerekben jártasak.

A tanfolyamok különböző szintűek. A betegekkel közvetlenül foglalkozók esetében az első szint is elégséges. A következő tárgykörökben van lehetőség informatikai továbbképzésre az egészségügyben dolgozók számára 1999 óta:

1. kommunikáció;
2. jártasság a felvetődő kérdések megválaszolásában;
3. jártasság az megbízható adatok megtalálásában,
4. az adatok könnyű hozzáférhetőségének megakadályozása;
5. a klinikai adatok és információk másodlagos felhasználása,
6. a klinikai munka és a betegekkel való bánásmód ellenőrzése,
7. használható klinikai rendszerek bevezetése,
8. Telemedicina és Telecare, vagyis a távközlés által nyújtott lehetőségek kihasználása a diagnózis felállításában és a betegek kezelésében.

A nevezett tárgykörökben a könyvtárosok feladata, hogy ráakadjanak a megfelelő anyagokra és feltalálási helyükre. Emiatt elkerülhetetlen informatikai továbbképzésük.

Forrest, M., Robb,M.: The information needs of doctors-in-training: case study from Cairns Library, University of Oxford.
Health Libraries Review 2000, 17, 3, 129 –135.
Továbbképzésben résztvevő orvosok információs igénye: az oxfordi egyetem Cairns Könyvtárának eset tanulmánya.

347 továbbképzésben résztvevő orvosnak küldtek ki kérdőívéket. A tanulmány 43% (93 férfi és 57 nő) által visszaküldött ív alapján készült. Szakmák szerint az általános orvoslás, gyermekgyógyászat, anesztézia és sebészet szerepelt a leggyakoribban. A leggyakoribb követelmény részükről a több idő adása és a tájékoztatás forrásanyagának könnyebb elérése, akkor, amikor ez szükségessé válik.

Annak ellenére, hogy a szakkönyvek, monográfiák, tehát az írásos anyag gyorsan elavul, mégis fontosak, mert

1. kérdés, hogy az érdeklődő hozzá férhet-e azokhoz a számítógépekhez, mely a megfelelő programokkal és világháló összeköttetéssel vannak ellátva.
2. nehézségek keletkezhetnek olyan speciális tárgykörök elérésében, melyek vagy nehezen elérhetők vagy nincsenek az adott rendszerben
3. alapvető kézikönyvek változatlan hasznossága némely tárgykörben
4. a továbbképzés egyes tárgyainál lényeges a labo-

ratóriumi eredmények és más a betegekre vonatkozó adatoknak megismerése.

Mint, ahogyan ezt minden könyvtáros tudja, a Medline-nal és más adatbázisokkal szemben óvatosságot kell tanúsítani, mert ezek általában nem eléggé átfogóak és az adott kérdések megválaszolásának nem a legalkalmasabb forrásai.

A könyvtárosok feladata, hogy megismerjék a fiatal orvosok információra vonatkozó kívánságait, amelyben az egyéni motiváció is szerepet játszik. A orvosok az alábbi kiegészítéseket fűztek a kérdőív kérdésehez:

Segítség

- az adott jellemző esetek ismertetéséhez;
- kazuisztikai esetek vagy előadások tartásához;
- a helyi viszonyok ismertetéséhez az Egyetemre újonnan felvettek számára;
- az általános ismeretek szinten tartásához;
- a tudás bővítéséhez;
- a zárthelyiek megírásához;
- a személyi érdeklődés felkeltéséhez,
- a tudományos kísérletekben részvételhez;
- tudományos cikkek ismertetéséhez;
- gyógyszer ismertetésekhez.

A kérdőívekben az orvosok a könyvtárak és a könyvtárosok jelentőségét hangsúlyozták az információk megismerésében, hozzájutásában, áramlásának kérdésében.

A jövő és az orvosképzés szempontjából legfontosabbnak az alább felsoroltakat jelölték meg:

1. bármely kézikönyv tartalma megismerhető legyen a kórház számítógép rendszerén keresztül;
2. tudományos lapokban megjelenő cikkekhez hasonló módon lehessen hozzájutni;
3. megfelelő mennyiségben kell a legújabb kézikönyveket beszerezni;
4. a könyvekhez és folyóiratokhoz akkor lehessen hozzájutni, amikor az érdeklődőnek erre szüksége van;
5. a számítógépen keresztül azokhoz a rendszerekhez lehessen hozzájutni, amelyek az adott tárgykörben szükségesek az információ eléréséhez;
6. meg kell rendelni azokat a folyóiratokat, melyek az adott tudományos terület újabb eredményeinek megismeréséhez feltétlenül fontosak.

Garrison,J.A., Schardt,C., Kochi,J.K.: Web-based distance continuing education: a new way of thinking for students and instructors. Bulletin of the Medical Librrary Association 2000, 88, 3, 211-217.

A folyamatos távoktatás a világhálón keresztül - a hallgatók és oktató személyzet más jellegű gondolkodásának kialakítása.

Mivel a szakembereknek mind kevesebb ideje van a saját munkák elvégzéséhez a különféle konferenciák, értekezletek miatt, felmerül, hogy a világháló segítségét vegyék igénybe a továbbképzés biztosítása céljából. Az előbbieken a részvétel hosszas utazgatásokat, valamint a munkahelyről eltávozást jelent, amely körülmény sokszor hátrányos a kutatók és gyakorlati szakemberek részére. Így új lehetőségeket kell találni az idő kímélésére, hogy az orvosok a tudomány haladásával lépést tudjanak tartani. Ezt a körülményt az Orvosi Könyvtárosok Szervezete (OKSZ) idejekorán felismerte és megindította a világhálón keresztül a távoktatást a könyvtárosok részére a bizonyítékokon alapuló orvostudomány eredményei alapján. Ennek az a célja, hogy a könyvtárosok így felkészülve segíteni képesek az orvosokat idejük hasznosabb beosztása terén. A távoktatás nem új keletű: már az 1800-as években a postán keresztül kérdésekkel fordultak a medikusok, fiatal orvosok oktatóikhoz az adott probléma megoldása érdekében. Ennek hátránya, többek között, nehézkessége és idő- igényessége volt.

Az audiovizuális technikák, a rádió, televízió és rövidhullámú hálózatok elterjedése a távoktatás újabb lehetőségeit valósította meg, csak hiányzott a kérdező és felelő közötti interaktivitás.

Az Interneten, a világhálón keresztül végre nincs a hallgatók és oktatók között akadály sem időben, sem távolságban. Az OKSZ folyamatos távoktatási bizottsága (FTB) biztosítja a legújabb irányelvek érvényesülését: egyrészt a könyvtárosok szerepének hangsúlyozása a bizonyítékokon alapuló orvostudomány (BAO) megismerésében, másrészt annak ellenőrzése, hogy a könyvtárosok milyen mértékben képesek létrehozni a világhálón tanfolyamokat, valamint képesek-e BAO elgondolásait a hozzájuk fordulóknak elmagyarázni.

A hallgatók számára előny, hogy az információkat egyértelműen és logikusan adják meg, továbbá kommunikálhatnak a többi hallgatóval, valamint ha bármilyen kétség merül fel, közvetlenül fordulhatnak az előadóhoz. További előny, hogy nem kell utazgatással

tölteni idejüket. Kétségtelenül a módszer hátránya, hogy a kérdező nem látja a jelölt arckifejezését, esetleges kétségbeesését a kérdés elhangzása után. Azonban ezt talán ki lehet küszöbölni azzal, hogy a felelőnek kezdetben több választásos módszer alapján adnak kérdéseket, így a hallgató felkészültségéről képet kaphat az oktató, ennek alapján adja az újabb kérdéseket. Az oktatónak többszörös lehetőséget kell adnia, hogy a hallgató tisztázhassa a nem világos pontokat. Ez lehet telefonon keresztül is, e-mail útján.

A tanfolyamok sikere nagy mértékben függ az oktató kreativitásától és szervező tehetségétől, amely tulajdonságok kiemelendők a nem szemtől szembe történő oktatás esetében. Annak eldöntésére, hogy mennyire halad a jelölt, az oktatónak ki kell alakítania a megfelelő egyensúlyt a rugalmas, önálló tanulás és az irányított tanítás között. Természetesen a tanulásban részt vevő mindkét fél motivációja döntő jelentőségű.

Bár az osztályteremben zajló oktatást a távoktatás sohasem lesz képes kiszorítani, mégis úgy tűnik, hogy adott körülmények között sikeres alternatívát jelenthet.

Részletes adatok lásd http://www.gactr.uga.edu/internet/development.html vagy http://www.ihets.org/distance_ed/ipse/fdhandbook/inst_d.html.

Lewis,M.: Library requirements and problem based learning: The Medical Science Library , The University of the West Indies.
Bulletin of the Medical Library Association 2000, 88, 3, 255-257.

Könyvtárakkal szembeni követelmények és a problémák megoldásán alapuló tanulás (PMAT): a Nyugat-indiai Egyetem Orvostudományi Könyvtára (NyEOK).

A nevezett könyvtár egy újonnan létrehozott orvosi fakultást szolgál., amely a Szt.Ágostonról elnevezett Nyugat-indiai Egyetem része Trinidadon, Trinidad és Tobago Köztársaságban. Az orvosi fakultás 1989, vagyis kezdete óta, a problémák megoldáson alapuló tanulást (PMAT) tartotta az oktatás alapjául.

Maga a könyvtár 3000 m.-es nagyságú és egy szinten helyezkedik el, amelyhez egy 800 férőhelyes előadóterem tartozik. A hallgatók és látogatók által használt terület szőnyeggel borított. és klíma berendezéssel ellátott. Az audiovizuális központ televízióval, öt videomagnóval és egy videó lejátszóval rendelkezik. Az audiovizuális terem 25 férőhellyel, további három konferenciákra alkalmas kisebb helyiséggel egészíti ki a oktató kabinetet.

A könyvtár 15 000 kötetből áll, melyekből 550 a kézikönyvek, 900 a tartalékkötetek száma. A könyvtár továbbá 550 előfizetett orvosi folyóiratot, számos audiovizuális, számítógépen tárolt orvosi és oktatási anyagot is tartalmaz.

A létesítmény a Pan-amerikai Egészségügyi Szervezet egyik referenciakönyvtára és a teljesen automatizált és NLM (National Library of Medicine = nemzeti orvosi könyvtár) osztályozási rendszerét használja.

A könyvtár közvetlenül az oktatással foglalkozó helyiségek mellett található. A személyzet egy főkönyvtárosból és 4 könyvtárosból, nyolc segédkönyvtárosból, öt további alkalmazottból illetve egy audiovizuális szakemberből áll.

Maga a PMAT elsajátításának fontos szereplője, az oktató mellett a könyvtáros, aki a technológia elsajátításában tevékenyen vesz részt. Így az érdeklődő számára megkönnyíti az információ elérését, rendszerezését és alkalmazását.

Abból a célból, hogy az intézmény munkájának eredményességét kiértékeljék 170 kérdőívet osztottak ki a hallgatók között. Ez az értékelés kiterjedt az irodalomkeresés metódusára, a releváns dokumentumok analízisére tizenkét kérdéscsoport alapján.

Eredmények: (Referens megjegyzése: a részletes számadatok vonatkozásában, helyhiány miatt utalunk az eredeti közleményre) A kérdőíveket 101 esetben (60 %) küldték kitöltve vissza. 57 % rendszeresen megtalálta a keresett könyveket, 44,8%-ban a keresett folyóiratot.

40% véleménye szerint az audiovizuális anyagot csak esetenként tartotta hasznosnak. 2-3% volt elégedetlen a könyv- és folyóirat-, 14,2% az audiovizuális anyaggal. A döntő többség elégedett volt az olvasótermek által adott körülményekkel. A könyvtárosok segítségével 90%-ban, a tájékozottságukkal 20%-ban mindig, 54%-ban általában elégedettek voltak.

Végezetül hangsúlyozni kell, hogy a hallgatók oktatása azért annyira fontos, mert az új technikákat, amelyeknek hatalmas pénzügyi vonzata lehet, csak akkor vagyunk képesek alkalmazni, ha ezeket eredményesen megtanítottuk.

Eldredge, J.D.: Evidence-based librarienship: an overview
Bulletin of the Medical Library Assotiation 2000, 88, 4, 289-299.
A bizonyítékokon alapuló orvoslás könyvtára: áttekintés.

Az utóbbi néhány évben a bizonyítékokon alapuló orvoslás (BAO) mind szélesebb körben terjedt, megjelent a bizonyítékokon alapuló egészségvédelem. (BAE). is. Bár eleinte némelyek ezeket átmenetinek tartottak, de az új elgondolás napról napra jobban teret hódít. Az orvosi könyvtárosoknak is fel kell készülniük elfogadására. Az orvos ugyanis a szakkönyvtáros révén jut hozzá azokhoz a bizonyítékokhoz, amelyek a tevékenységét alapvetően befolyásolják. Az új rendszer a szubjektivitás teljes kikapcsolására törekszik. vagyis elveti az intuíción, az „általános" gyakorlaton, a nem célzott klinikai vizsgálatmeneten alapuló diagnózist és gyógykezelést. Ez talán megszűnteti némelyeknek a ma már kérdésessé tehető gyógyító tevékenységét., amelyet az új eredmények ismerete nélkül, a szaktekintélyek szavára és a leletek kérdéses kiértékelése alapján végeznek. A BAO szerinti hozzáállás azt feltételezi, hogy az orvos egész életén át foglalkozik az új tudományos eredmények megismerésével és felhasználásával, vagyis állandóan tanul. Ebben a szakkönyvtáros nagy segítséget tud adni.

E cél elérése végett a szerző összefoglalja a bizonyítékokon alapuló orvoslás könyvtára (BAOK) számára a feladatköröket:

1. A BAOK feladata a könyvtári munka magasabb szintre emelése a leghasználhatóbb bizonyítékok feltárása és a könyvtári gyakorlatból adódó pragmatikus perspektívák ötvöződése segítségével.
2. A BAOK a minőségi illetve mennyiségi kutatási rendszerrel szerzett leghasználhatóbb bizonyítékokat alkalmazza
3. A BAOK támogatja azokat a mind szigorúbb kutatási stratégiákat, amelyek a könyvtáros döntéseit is befolyásolhatják
4. A BAOK értékeli a tudományos kutatások eredményeinek bármely formában, hangsúlyosan magas színvonalú szakmai folyóiratokban való közlését.
5. A BAOK támogatja az információ globális szintű keresését és ezzel az ismeretanyag fejlesztését, ebbe a kutatás is beletartozik, de nem kizárólagos módon
6. A BAOK támogatja a szakbizottságok által kifejlesztett gyakorlati utasítások és szabványok alkalmazását, de nem ragaszkodik görcsösen az előírásokhoz.
7. A BAOK, amennyiben nincs más kényszerítő ok, az alábbi logikai lépéseket ajánlja a leghasználhatóbb bizonyítékok felkutatására:

a) A könyvtáros számára fontos a kérdés jól körülírt megfogalmazása;
b) Az írásban vagy szóban közölt szakirodalmi adatoknak és a megbízható szakmai forrásoknak az adott kérdés megválaszolására való felhasználása;
c) A bizonyítékok értékelése abban az értelemben, hogy mennyire érvényesek és helytállóak;
d) A tervezett tevékenységre vonatkozó anyagi haszon és a költségek felbecsülése, minősítése;
e) A tervezett tevékenység hatékonysága.

A cikkeket referálta: Dr. Pék László
Medinfo

Tájékozódjon a világ külföldi szakirodalmában.
Rendeljen szakszerű külföldi szakirodalmi kutatást
az Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár
Nemzetközi Szakirodalmi Információs Osztályán, a világon megjelenő
egészségügyi, orvostudományi, ápolási, szociológiai, pszichológiai,
egészségügyi jogi, statisztikai
szakirodalmi adatbázisokból.
A megrendeléseket *Dr. Herényiné Dr. Latin Györgyi* osztályvezető fogadja
a 338-4133/113, 266-0401 telefonszámon vagy
a *g.latin@medinfo.hu* címen.

B+V

Lap- és könyvkiadó Kft.

Régi kiadó - megújult profillal

(orvosi és műszaki könyvkiadás)

A kiadó 1989-ben alakult, az akkor tervezett Budapest-Bécs Világkiállítás kiadójaként, mint lap- és könyvkiadó kft, akkori neve még B+W volt. Ebben a minőségben jelentett még a világkiállítás tervezési időszakában könyveket, kiadványokat. A későbbiekben vette fel a B+V Lap- és Könyvkiadó kft nevet. A cég ügyvezető igazgatója az indulás óta *Dr. Kolosi Tamás,* aki a Líra és Lant Rt. elnök-vezérigazgatója. A kiadóvezető-főszerkesztő *Dr. Székely Gábor,* aki nyolc éven át a Springer Hungarica Kiadó orvosi főszerkesztőjeként működött a könyvszakmában.

1999 októbere óta a B+V kiadó profilja kibővült: orvosi és műszaki szakkönyvek és tankönyvek, valamint egészségügyi ismeretterjesztő könyvek kiadásával foglalkozik. (Ez a profilváltás nagyjából egybeesett azzal a váltással is, hogy a műszaki tankönyvek kiadásában már az OKJ-nek (országos képzési jegyzék), az új szakiskolai tantervnek és képzési koncepciónak megfelelően kell majd, lényegében sok új tankönyvet előállítani). Tehát kettős a kihívás: orvosi és egészségügyi vonalon indítani és fejleszteni a kiadói profilt, műszaki vonalon pedig a meglévő jó könyvek mellett újakat felvonultatni.

A jövőben mindkét profil erősödése várható, az orvosi vonalon a gyógyszer- és műszergyártó cégekkel folytatott jó kapcsolat révén számos, hiánypótlónak is minősülő szakkönyv készül, ezek közül néhány jelentősebb: a "*Herold Belgyógyászat*", a nagy "*Reumatológiai Kézikönyv*", a "*Gyermek-farmakológia és terápia*", az "*Antibiotikumok kézikönyve*". Mindegyiket nagy várakozás előzi meg.

A rendszerváltás óta a megváltozott körülmények és átalakuló könyvpiac hatására nyilvánvalóan más módon kell operálni, mint akár négy-öt évvel ezelőtt. Ma már szakkönyvet szponzor, támogató, állami, intézményi pályázat, vagy kivásárló partner nélkül nem nagyon lehet kiadni, mivel az ún. "szabad" könyvpiac ilyen tekintetben szűkült a korábbihoz képest, csökkennek a példányszámok. Nem szólva arról, hogy sokan – és főként a fiatal generáció – a könyvek mellett igen gyakran más médiumból szerzik információit, a tv, a mobil és az Internet korában valószínűleg változtatni kell ezen a stratégián is; és az *e-book* megjelenése is érinteni fogja a könyvpiacot. A könyv, és a jó szakkönyv azonban – szerintünk – még sokáig fontos információhordozó marad.

Reményünk, hogy ebben a törekvésünkben Önök, orvosi könyvtárosok partnereink lesznek, és jó szakkönyveinkkel mi is segíthetjük majd az Önök áldozatos munkáját.

2000. decemberében *Dr. Székely Gábor*

B+V Lap- és könyvkiadó kft.
H-1052 Budapest, Szervita tér 5. ***Telefon/phone:*** *(36-1) 235-5020, (36-1)-235-5030*

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM * O.E.C. * KÖNYVTÁRA